

PUBLICAȚIE SĂPTĂMÎNALĂ EDITATĂ DE

ANUL I • NR. 21 • 8 IUNIE 1990

S O C I A L G R U P U L P E N T R U D I A G O T V A I D

Fotografie de MARIA ALEXANDRESCU-VIANU

„Cu această undă care se revarsă din amintiri orașul se imbibă ca un burete și se dilată. O descriere a orașului cum este azi ar trebui să-i conțină tot trecutul. Dar orașul nu-și spune trecutul, îl conține ca liniile din palmă”

ITALO CALVINO

44° 24' 49'' latitudine nordică

Cutremurul de săptămîna trecută ne-a amintit că de frații e totul. Sînt necesare cîteva secunde pentru a ne întoarce în neant. Lui Ceaușescu i-a venit ideea demolării Bucureștiului pentru a construi propria sa utopie, la cutremurul din '77. Nebunului i-a trecut prin minte că ar putea să fie egalul lui Dumnezeu. Să stîrcească silbii peste oras, să alunge în pulbere istoria și mai ales mîriurile ei, iar deasupra să zidească din prefabricate viziunile sale paranoice. Imaginea ruinelor a născut în mintea lui poezia — dar încurajată de un conștient de stîncii — un fel de apocalips pe care voința lui l-ar putea abate peste ziduri și acoperișuri, peste oameni. Un fel de cazarmă-cantină-peron populat de omul nou care să-l semene lui la coșmaruri, slugărnice și nimfenicie. A proiectat toate, folosindu-se de minile unor arhitecți denaturați. A golit orașul de biserică, de case vechi, de străzi și grădini, pentru a instaura mărirea lui de butaforie. Ceaușescu a dispărut asemănător cu niște fanarioși nebuni ca Hangerly sau Mavrogheni, dar prefabricatele sale rămîn cu silința lor între noi, să mulțumească peisajul și viața Bucureștiului. Ceaușescu a învins. El n-a apucat să vadă terminată cosmella ciclopică din Dealul Mihai Vodă, ne-a lăsat nouă privilegiul „să ne bucurăm”.

Nu s-ar fi întimplat nimic dacă undeva, pe aceeași latitudine spre Est, la Yalta, nu s-ar fi încheiat acorduri care să ne scoată pentru o jumătate de secol în frigul Siberiei. Și frigul te face să ai urezi. Nu numai de unul singur, ci mai ales „în mase largi, populare”. Schizofrenia colectivă în care am zăcut și din care ne străduim prea puțin să ieșim, a produs distrugerea Bucureștiului, victoria nebuniei asupra rațiunii. Colapsul istoric a strivit nu doar viețile citorva generații, dar a implantat la scară mare un spațiu artificial, irespirabil, pe care vom fi siliiți să-l locuim pînă la neuitare.

Un elixir dex repetat spune că Bucureștiul a fost de-a lungul istoriei sale un loc binecuvîntat, aflat la intersecția drumurilor comerciale, favorizat de înflorirea aici a multor interese și popoare, un oraș tolerant, civilizată și cosmopolit, așa cum îl descriu toți călătorii străini care au lăsat însemnările lor.

Dar a fost și un oraș plasat într-un no man's land, o țară a nimănui, între cîteva imperii. Și această trăsătură: de margine de imperii, de margine de lume, mi se pare definitorie. Orașul, lumea lui, erau ridicare pe subterane și pivnițe încăpătoare, unde te puteai ascunde pe tîrziu și avuții tău. Puteai trăi acolo luni de zile ferit de toate silințele vremii și istoriei. Întii, orașul a fost o ascunzătoare. Și în acest mister a supraviețuit. Convingerea lui Ceaușescu că ne are, că ne-a înfricoșat, că ne știe și stăpînește, s-a dovedit iluzorie. Demonul lui siberian l-a jucat o farsă. Și a lăsat un imens hahot de ris să-l însușească pieirea. Diavolul nu-și isprăvește niciodată lucrarea. El inaugurează întotdeauna festiv, sărbătorește propriile sale promisiuni ca realități deja existente, dar lasă lucrurile aci. La fundații, la primele etaje, la născociri. Cu Ceaușescu n-a jucat altă partidă. L-a lăsat să demoleze să strimbe, să se strimbe în fața microfoanelor și adoratorilor lui din Est și Vest și apoi, cu un gest, l-a rostogolit în scîrnă. Bucureștiul are largi cule de întunecime și malefic, pe care prostia, cînd plîpîndă, cînd agresivă a numărului 1 P.C.R. n-a putut s-o cuprindă. Mintea lui era prea bolnavă, intoxicată de propriile lui coșmaruri propagandistice, pentru a înțelege.

În ciuda disparițiilor altor ziduri vechi și case, a altor locuri și biserică — spiritul ascuns și puternic al orașului, trecut prin altele nenorociri, a locuit tot timpul aici și a trecut într-o clipă a exasperării la distrugerea făcături inepțe, care avea, întimplător, trăsăturile lui Ceaușescu. Dincolo de lărgirea bulevardelor, de zidurile uniforme și cenușii, dincolo de praful și mizeria șantiereelor, s-a aflat uriașa ascunzătoare. Din această zonă inobservabilă s-a încheat treptat rezistența împotriva coșmarului, din această umbră solidificată au ureat strigătele revoltei împotriva ocupației, pentru că ocupația a fost.

În acest așteptat al Bucureștiului găsim speranța noastră. Devastat la intervale scurte de clame, invazii de insecte și armate, de inundații, de cutremure și incendii devastatoare, cred că Bucureștiul nu este un oraș sortit pieirii, ci al trăirii la limita omenească.

STELIAN TANASE

Despre REVOLUȚIE ȘI GENOCID

(Urmare din nr. 15)

● **VLADIMIR TISMĂNEANU** : Eu nu cunosc direct situația din țară în ultimii ani, dar am foarte mulți prieteni aici și am studiat politica ceaușistă. România e singurul caz, cu excepția Albaniei, unde nu a avut loc o destalinizare. Absolut deloc. Din contra, chiar a avut loc o re-stalinizare radicală după 1971, care a dezvoltat, cred, logica gândirii staliniste, și carei scop final ar fi fost obținerea aceluiași homunculus comunist. Acesta nu era altul decât Ceaușescu însuși. Iar ideea finală a fost : războiul contra poporului român, holocaustul poporului român, construirea unui comunism perfect. Eu cred că el a aplicat ideea asta într-un mod fascinant. S-ar putea deci spune că Ceaușescu pregătea genocidul poporului român. Se cunosc ultimele gânduri ale lui Hitler : dacă poporul german nu a fost capabil să trăiască pe măsura dorințelor mele și dacă poporul rus a reușit să învingă — căci criteriul era victoria, nu-i așa? — atunci, ei bine, să moară germanii! Asta era concluzia „testamentului” lui Hitler. Ei bine, eu cred că „testamentul” lui Ceaușescu avea aceeași idee. Începând de prin '32-'33, aceasta a fost linia dorită de Ceaușescu : pregătirea sistematică și conștientă a holocaustului poporului român. Din punct de vedere clinic, firește, Ceaușescu era o personalitate paranoică, ca și Hitler. Numai că din punctul de vedere al psihologului, eu văd aici metode, un scenariu, văd un întreg sistem care urma să lichideze poporul român. Ideea cu reluarea procesului lui Ceaușescu este formidabilă. Și-mi amintesc de ceea ce i-am spus unui prieten reș, vorbind despre situația din România : dacă Stalin ar fi fost acum între zidurile Kremlinului, el ar fi văzut aici o țară unde și-ar fi putut vedea realizate idelle. În privința procesului real, acesta a fost o gafă absolută. De fapt, a fost vorba despre un tiranicid, iar un tiranicid nu are nevoie de proces. De altfel, se poate construi o democrație pe un tiranicid, ca în Italia, cu oțidera lui Mussolini.

● **ANDRÉ GLUCKSMANN** : Sint de acord cu tot ce s-a spus aici în concret : tehnica omorării țărănilor etc. Este adevărat, nu a fost vorba despre o simplă paranoia a 30 de persoane, ce ar fi trebuit să fie analizată de psihiatri. Este vorba despre o tehnică comunistă. Problema este însă că asimilarea rapidă a lui Ceaușescu cu un fol de Hitler, Stalin sau Pol Pot, fără a i se vedea specificitatea, blochează gândirea, face lucrurile compacte. Or, termenul de genocid contribuie la acest blocaj.

● **V. T.** : S-ar fi putut utiliza termenul de crimă contra umanității drept cap de acuzare.

● **A. G.** : Deci mie mi se pare că termenul de genocid constituie un blocaj al gândirii. Desigur însă că se poate

moară. Totuși, acesta nu este același lucru cu a masacra o populație într-un lagăr. Consecințele rămân desigur, oricum, foarte grave. Ne găsim de fapt în fața post-stalinismului. Intenția conducătorilor rehi, după '68 nu era de a-și elimina poporul fizic, ci de a-l elimina ca popor, adică de a-l sovietiza, de a-i suprima cultura europeană. Se murea deci din ce în ce mai repede, pentru că fără cultură nu se poate supraviețui. De unde, poluarea, catastrofa ecologică, distrugere-

ris a avut loc o masă rotundă unde au fost invitați intelectuali și oameni politici — din România au participat Petre Roman și Alin Teodorescu. Unul dintre participanți a făcut o observație care mi s-a părut remarcabilă : a spus, da, Petre Roman este foarte curajos dar numai până la un anumit punct. I-ați răsturnat pe Ceaușescu, dar nu Ceaușescu era punctul esențial al unei analize politice a situației din România. În ceea ce privește valabilitatea conceptului de geno-

munismului, pentru că procesul lui Ceaușescu nu înseamnă să-l judecăm pe Ceaușescu ca persoană, ci posibilitatea apariției lui Ceaușescu. Un proces care să ajungă la rădăcinile comunismului.

● **SORIN VIERU** : În ceea ce privește termenul de genocid, sint de acord cu d-l Glucksmann, în esență. Nu e vorba despre o tendință de a extermina, ci de a anexa, într-o manieră mai mult sau mai puțin violentă, o populație. Trebuie să considerăm aspectul retoric al problemei. De exemplu, la voi se compară frecvent cu fascismul fenomene care nu au nici o asemănare cu el : sexismul, de exemplu. Pentru noi, asta sună ridicol. Fiecare popor are, deci, retorica sa, maniera sa de a exagera sau de a diminua un fenomen. Dar chiar dacă termenul de genocid aparține unei retorici, este o retorică nobilă și cred că în spirit, dacă nu și în literă, dizidenții și rezistenții care au utilizat termenul încă înainte de revoluție, nu minteau. Prin urmare, trebuie nuanțată puțin problema. Desigur, în termeni riguroși științifici, nu este vorba despre un genocid. Oricum, este vorba despre o înșiruire la sinucidere colectivă — sintagma mai adecvată decât cea de genocid. Acest regim terorist a exercitat, cu o subtilitate extraordinară, mărimea tuturor situațiilor, a tuturor discursurilor, chiar și a retoricii liberale, naționale, anticomunistului chiar, a antinationalismului chiar, trecând prin retorica de dreapta, fascistă etc. Cred că este un fenomen absolut original și nu sint de acord că destalinizarea nu a avut loc. Ea nu a fost încheiată și a fost manipulată în toate felurile, utilizată în momente critice. Nu trebuie uitat că vitrina liberală a regimului a funcționat bine 5-10 ani și cred că ar trebui o analiză specială. Este vorba despre o înșiruire reușită la sinucidere colectivă. Societatea și intelectuali au manifestat frecvent o inconștiență sinucigașă. Comportamentul social era aberant, și de aceea, marea problemă nu este cea de a face procesul lui Ceaușescu, sau chiar procesul comunismului. Cel mai delicat, mai dificil, mai încărcat de responsabilități este de a face procesul societății românești. Acest proces, de altfel, a fost început în România chiar de oameni care au trăit înainte de comunism. E vorba de a analiza istoria și societatea unei țări, o istorie plină de paradoxuri. De exemplu, e paradoxal, dar cred că românii sint poporul cel mai anticomunist din toată Europa de Est. Și totuși, această societate anticomunistă a manifestat o atitudine foarte cooperantă cu comunismul. Este grotescul situației. Marx spune în secolul XIX că lucrurile încep prin a fi tragice și se încheie printr-o comedie. La noi lucrurile stau invers : s-a început printr-o comedie și s-a încheiat printr-o dramă, o tragedie.

● **G. L.** : Belu Sîlber, care era un prieten al lui Pătrășcanu a zis înainte de război : dacă comunismul va veni în România, vom trăi un amestec de Caragiale și Stalin. Este o expresie inimaginabilă.

● **ANDREI CORNEA** : De aceea nu trebuie uitat că Ceaușescu a știut să iluzioneze, să înșele pe mulți destulă vreme. Mai întâi, el l-a lasat pe românii înșiși. Sintem toți puțin vinevați. Amintesc de entuziasmul real al populației în 1968. Atunci Ceaușescu a fost aplaudat sincer. El a capitalizat un capital de popularitate și s-a bazat pe naționalism, pe antirusism. Apoi el a știut să-l înșele pe occidentali. Dovadă, încă în 1988, el primea telegrame de felicitare din partea regelui Spaniei. Desigur, odată cu venirea la putere a lui Gorbaciov lucrurile s-au mai schimbat, dar ce s-ar fi întâmplat fără Gorbaciov? Acest sprîjin occidental pentru Ceaușescu ni s-a părut îngrozitor. El avea, oricum, o mare viclenie. Sint de acord cu Sorin Mărculescu că nu trebuie uitată violența fizică, dar să nu uităm că dincolo de violență există în comunism o viclenie congenitală, dincolo de viclenia personală a unui dictator. Căci dintre cele două totalitarisme ale secolului XX — fascismul și comunismul — al doilea e probabil mai primejliios fiindcă e mai viclean și mai subtil. El a știut, de pildă, timp de decenii să-i păcălească pe intelectuali francezi. Și, chiar dacă declinul său de astăzi este evident, a trebuit să treacă o jumătate de secol ca să se întimplă asta, în timp ce fascismul a avut o viață mult mai scurtă. Iată de ce trebuie făcut procesul lui Ceaușescu.

Au consențat
ANDREI CORNEA și
DAN PAVEL

(Continuare în pag. 23)

DIALOG ÎN SIMULTAN CU ANDRÉ GLUCKSMANN

rea universităților, reducerea intelectualilor la muncă manuală epuizantă, de unde interzicerea gândirii în Cehoslovacia, ca și în România. Vorbind despre genocid, cred că cei care au dirijat procesul lui Ceaușescu erau în încercătură, pentru că nu a existat un efort conceptual de analiză a dictaturii lui Ceaușescu și al tuturor mijloacelor subtile puse în acțiune de el spre a pune în pericol populația până la extincția finală. Astfel de analize, făcute pentru cururile proprii de către echi, polonezi etc. nu a putut fi făcut în România. Nu ați avut posibilitatea de a vă expune public modul de a gândi, de a crea conceptual despre ceea ce făcea Ceaușescu, de a-l goli pe Ceaușescu fără a-l reduce imediat la Hitler, Pol Pot etc. Originalitatea lui Ceaușescu produce chiar și acum o primejdie originală, pentru că ideea lui Ceaușescu era ca toată lumea să participe la acest masacru. Se cerea românilor să se implice în

cid, în condițiile pe care le-ați citat, pentru ca termenul să fie utilizabil, discuția e oarecum oțioasă : în România, condițiile erau deja îndeplinite, începând cu falsificarea în '48 a alegerilor. Comunismul a debutat printr-o minciună, iar sfîrșitul său, sau măcar al structurilor sale aparente a fost o altă minciună — procesul lui Ceaușescu. Pentru orice analist lucid, simetria limitează cadrul discuției. Ceea ce ar trebui făcut ar fi, așadar, un proces public al comunismului în România. Ceaușescu este pentru mine un rezultat al comunismului, nu un caz special într-un comunism justificabil. Analiza nu trebuie limitată numai până la Ceaușescu sau Lenin, repropunându-li-se deformările comunismului, ci ea trebuie dusă până la Marx.

În România, situația falsă a fost permanentă. Comunismul nu a beneficiat de vreun entuziasm de masă. O instalare a terorismului la putere, în umbra fanatizării sovietice, aceasta a fost realitatea fundamentală care a falsificat totul. A fost un genocid cultural, cum ați spus, dar, de asemenea, un genocid politic. Cele 60.000 de victime — o dată fără bază — sint doar cîteva procente din numărul total al victimelor întregii perioade comuniste. Întreaga opoziție a fost încarcerată, toate clasele sociale au plătit un tribut de sânge și de deformare mentală. Chiar eliberați, oamenii au continuat să rămână victime. Foștii deținuți politici au dreptul să vorbească de genocid, pornind de la experiența lor tragică.

Gabriel Liiceanu a vorbit de metode subtile. Subtilitatea ne-o asumăm noi : aceea de a minți contra minciunii. De a folosi minciuna contra minciunii absolute.

● **GABRIEL LIICEANU** : A ucidă direct nu e o subtilitate. Dar a explica înfregii lumii că țărănimii dorește să trăiască în blocuri de beton este o subtilitate în raport cu a omori, nu?

● **SORIN MĂRCULESCU** : Comunismul a susținut mereu că face totul pentru ca oamenii să trăiască mai bine, dar asta nu este o manieră subtilă de propagandă, ci doar o tonalitate puțin schimbată.

● **G. L.** : Noi ne confruntăm în acest moment cu un capital fantastic de ignoranță a poporului român. Intelectuali nu puteau fi minșii într-o manieră simplă. Dar poporul român, în majoritatea sa a fost manipulat într-o manieră perfectă. Am cunoscut la Snagov țărani care gîndeau că este preferabil să locuiască în blocuri de beton. Minerii din Valea Jiului — care sint victime ale regimului — au spus lucruri teribile : or, este o subtilitate să convingi un întreg popor să spună asemenea orori. Cînd vorbesc de procesul lui Ceaușescu nu mă gîndesc numai la Ceaușescu, ci la procesul co-

Fotografiile de AUREL GĂRBOVU

vorbi despre un genocid cultural pentru că atunci cînd îl lei pe țaran din gospodăria lui și-l pui să locuiască în acele locuințe de beton în comun, înseamnă că îl omori pe termen lung în plan interior. Și au fost oameni care au murit pentru că nu au suportat așa ceva. Deci, cultural vorbind, cînd se distruge felul de a locui al omului, felul său de a mîncă sau de a cultiva pămîntul, atunci se o-

ei. Se miza pe lasitatea unuia, pe copilul celuilalt — deci o subtilă mașină de distrugere a cărei analiză nu ați avut posibilitatea de a o difuza înainte. De aceea, ideea procesului e foarte bună, fiindcă permite tocmai a se proceda la această analiză.

● **SORIN MĂRCULESCU** : Cred că ne depărtăm de esențial. Nu cred că problema Ceaușescu este esențială. La Pa-

DEMOCRAȚIA în ROMÂNIA

ÎNCEPE CU

DEMOCRAȚIA în FRONT

Domnul SILVIU BRUCAN ne-a oferit, cu o săptămână în urmă, prezentul studiu. Îl publicăm alăturat. Multe din ideile Domniei Sale se găsesc într-un evident dezacord cu cele ale noastre. În ediția viitoare vom publica, firește, mai multe comentarii și luări de poziție, în diverse registre, asupra opiniilor conținute.

RED.

Rezultatul alegerilor de la 30 mai este de asemenea natură încă răspunderea decisivă în privința continuării procesului de democratizare a țării cade asupra Frontului Salvării Naționale. Deinde acum într-o largă măsură de conducerea, ideologia și structura Frontului dacă acest proces va continua cu hotărârea și în ritmul cerute de transformările revoluționare începute în societatea românească, iar F.S.N. este total nepregătit pentru acest rol.

De aceea, activitatea și viața internă a F.S.N. devin în mod necesar de domeniul public, iar problemele legale de acestea trebuie să constituie de acum înainte subiect de discuție în presă, în sedințele și conferințele organismelor Frontului. Tocmai pentru a da impuls unei asemenea discuții m-am decis să scriu studiul de față.

Este și rămâne un fapt istoric că l-a revenit Frontului, ca produs al revoluției, sarcina de a iniția în țara noastră primele măsuri în direcția creării unui sistem politic multipartit și a afirmării drepturilor politice fundamentale ale omului — libertatea de organizare și de alegere, libertatea presei, libertatea de gândire și de exprimare, în pofta participanților și imperfecțiunilor inerente într-o țară în care două generații (calculat în știință la 25 de ani) nu au cunoscut nici un fel de democrație, aceste reforme politice constituie o realitate. Votul de la 30 mai a însemnat aprobarea de către poporul român a acestor reforme politice și totodată mandatul acordat noulor instituții, de a le consolida și perfecționa.

Faza de provizorat a vieții noastre politice și a instituțiilor ei s-a încheiat. Intrăm în faza stabilirii unei vieți politice normale și a unor instituții democratice cu caracter definitiv.

I. F.S.N. — PARTID POLITIC

Prima constatare care se impune este că și Frontul Salvării Naționale poartă pecetea provizoratului și că, deci, și el trebuie să devină o organizație politică cu o conducere, ideologie și structură bine definite. Conferința Națională a F.S.N. din aprilie nu a rezolvat nici una dintre aceste probleme fundamentale: ea s-a desfășurat sub semnul imperalului electoral și, ca atare, a ales doar un Comitet de Coordonare a campaniei electorale. Este evident că, în starea în care se află, Frontul nu este pregătit și nici echipat pentru a îndeplini mandatul popular ce i s-a încredințat la 30 mai.

Deci, sarcina prioritara este convocarea unui Congres al Frontului Salvării Naționale. Congresul va marca o ruptură definitivă cu trecutul pe toate cele trei linii — conducere, ideologie și structură — dând naștere unui organism politic democratic nu numai ca program dar și ca structură și viață internă. În acest mod vor fi eliminate acele suspiciuni și critici care, chiar provenite de la o minoritate parțial instigată și manipulată de opoziție, reflectă o preocupare serioasă și — după părerea mea — îndreptățită a unei părți semnificative a opiniei publice din România.

Eu cred că pentru a face față sarcinilor formidabile ale construirii unei democrații la nivelul civilizației europene F.S.N. trebuie să se transforme într-un partid politic care să funcționeze pe baza unor principii acceptate și stabilite de Congres. Să ne amintim că în focul revoluției Frontul s-a constituit ca o organizație eterogenă, în care oamenii curajoși, gata să-și dea viața, s-au unit în luptă pentru un obiectiv comun, zdrobirea dictaturii ceaușiste, indiferent de vederile lor politice, ideologice sau religioase.

Această viziune ideologică destul de confuză s-a dovedit a fi greu de clarificat într-o perioadă în care Frontul era asaltat din mai multe direcții, având și responsabilitatea de a guvernă țara în condițiile extreme de adverse mostenite de la dictatură. În plus, așa cum arătam într-un articol publicat la 31 decembrie 1989 — „Fără Iamă și fără Partid” — vechile noțiuni ca socialism, comunism și capitalism atit de discreditate și de răstălmăcite de Ceaușescu, cereau a fi serios reexamine în contextul lumii și societății așa cum se prezintă ele în

pragul secolului XXI. Acum, însă, trebuie să găsim timp și răbdare pentru a clarifica problema. Ideologia este indispensabilă oricărui grup social sau partid politic care luptă pentru un anumit scop. Deci conține inevitabil un dram de falșificare a realității sociale. Ideologia este aceea care face pe oamenii să acționeze loialtă, să lupte cot la cot, să reziste ca grup. Fără ideologie, luând un rol de catalizator, nu există acțiune socială de masă bine organizată.

II. IDEOLOGIA ȘI BAZA SOCIALĂ A F.S.N.

Sunt în deplin acord cu Ion Iliescu că Frontul trebuie să aibă o orientare social-democrațică, dar, cum social-democrația contemporană cunoaște o mare

diversitate, noțiunea va avea nevole de o definire mai precisă și, în acest scop, va trebui clarificată în primul rând baza socială a mișcării noastre.

Mi se pare evident că în perioada de după Revoluție, în campania electorală și în votul de la 30 mai principala bază socială a Frontului s-a dovedit a fi muncitorimea industrială și oamenii muncii de la sațe, la care s-au adăugat anumite straturi sociale, între care intelectualitatea tehnică și științifică.

De fapt, este vorba în linii mari de acea bază socială pe care pretindea că o reprezintă partidul comunist român, dar pe care Ceaușescu a înșelat-o, a batjocorit-o și a reprimat-o, ceea ce a făcut ca până la urmă ea să se întoarcă împotriva partidului comunist.

Din primul moment Frontul a luat o serie de măsuri în favoarea categoriilor sociale menționate mai sus. Începând cu proclamarea săptămânii de lucru de 40 ore ziua de 6 ore de muncă la mine și anularea tuturor legilor cinice și antipopulare care pricinușeră alienarea acestora.

Pentru prima dată oamenii muncii din România aveau sentimentul că au de-a face cu un guvern care pune la inimă satisfacerea nevoilor lor de bază: hrană, căldură, lumină, asistență medicală etc.

Ne aflăm, însă, într-o perioadă de transformări radicale în economia românească cu efecte corespunzătoare în structura socială a țării. Nu numai la noi, dar în întreaga Europă de Est efectul social cel mai fascinant al schimbărilor din economie este formarea unei largi clase mijlocii în sinul acestor societăți.

Marx cu capul în jos, aici este cheia teoretică a dezvoltării social-istorice din această parte a Europei. Grosso modo, anticiparea istorică a lui Marx era că, odată cu industrializarea, proletariatul va deveni clasa cea mai numeroasă a societății și, deci, va avea loc un proces

de omogenizare a societății. Revoluția științifico-tehnică a dat peste cap această previziune și în loc de omogenizare, a produs fenomenul invers, al diferențierii sociale, iar diferențele din interiorul claselor au devenit mai accentuate decât cele dintre clase. Astfel, s-au dezvoltat asemenea grupuri socio-profesionale, ca muncitorii manuali calificați și necalificați, inginerii și specialiștii din industrie, funcționarii și economiștii, vânzătorii din comerț și lucrătorii din cooperative, salariații din administrație și aparatul de stat, corpul medical și cel din învățământ, oameni de știință și cercetători, intelectuali cu profesii liberale, pentru a nu mai vorbi de burocratul de partid și de stat care formau grupul social conducător din societatea socialistă. Pe scurt, **revoluția tehnologică a distrus virtualmente noțiunea de clasă muncitoare, ea o largă și compactă unitate sociologică.**

Trecerea țărilor din Europa de Est la economia de piață sporește și accelerează diferențierea socială, dând naștere unor noi grupuri socio-profesionale. În primul rând în sectorul producției de economie. Cel mai important efect social al acestor schimbări tehnologice și economice este formarea unei largi clase mijlocii în societățile est-europene.

Desigur, fenomenul s-a afirmat mai clar și mai presant în țările care au adoptat mecanisme de piață cu decenii în urmă: Iugoslavia și Ungaria.

Un studiu sociologic al societății iugoslave în anul 1970 releva că grupul socio-profesional cu cele mai mari venituri și cu statutul social cel mai înalt

ghiare. Cred că și la noi în țară, avansul surprinzător de care l-a luat Partidul Național Liberal în raport cu Partidul Național Tărănesc se explică tocmai prin apelul liberal la elementele sociale încă în fază embrionară care tind spre un statut de clasă mijlocie. Muncitorii rămân însă grupul social măiestrit la noi.

Există un singur element care deosebește clasa mijlocie din Europa de Est de cea din Occident și anume: deasupra ei, în structura socială, nu există ceea ce americanii numesc **upper middle class**, adică milionarii și oameții cu venituri care în România ar trebui să treacă de 30.000 lei lunar. De aceea, clasa mijlocie din Europa de Est, de fapt, nu este la mijlocul societății, ci în virful piramidei sociale. Deocamdată.

Mi se pare că se impune concluzia că, dacă vrem să privim spre viitor, elaborarea poziției ideologice a Frontului trebuie să țină seama de această evoluție a forțelor sociale din România. Ar trebui să fie astfel concepută, încât să reprezinte nu numai masele muncitoare, dar și acele grupuri sociale și elemente care vor tinde să formeze clasa mijlocie din România.

III. STRUCTURA ȘI CONDUCEREA F.S.N.

În știința politică există o teorie verificată de cercetări empirice care susține că orice organizație cu o structură ierarhică duce în mod necesar la oligarhie, adică la o conducere autoritară a celor din virf. Este interesant că la baza acestei teorii se află o examinare atentă a Partidului Social Democrat German din perioada dinaintea lui Hitler.

Cum se pot contracara asemenea tendințe aproape organice? În mod evident nu se poate renunța la structura ierarhică, după cum nu se poate renunța la conducerea unei organizații politice, și atunci sînt două posibilități: (1) să se asigure un grad de autonomie organizațiilor locale, astfel încât să nu depindă total de organul superior și (2) să existe o democrație internă suficient de activă și de vie pentru ca orice formă de autoritarism din partea virfului să fie resolușă în mod hotărât. Ambele forme au lînsit cu desăvîrșire în partidul comunist, fiind înlocuite cu un monolitism care a constituit sursa transformării acestui partid într-o organizație intolerantă și represivă.

De fapt, singura garanție a funcționării normale a autonomiei organelor locale și a unei vieți interne democratice într-un partid este existența legalizată a grupurilor sau fracțiunilor în partid. Tocmai faptul că Frontul va trebui să reprezinte straturi sociale și grupuri socio-profesionale cu interese diferite și uneori contradictorii pledează în favoarea acceptării fracțiunilor în partid. Numai funcționarea acestora poate garanta că interesele acestor grupuri sociale vor putea fi apărate, iar vederile lor exprimate în F.S.N. Experiența istorică arată că anumite grupuri sociale, cum au fost țărăni sau intelectuali, au putut fi supuse unor represalii sălbătice de către partidele comuniste, tocmai din cauză că fracțiunile care ar fi putut reprezenta interesele acestor categorii erau interzise.

Argumentul că existența fracțiunilor ar fi un partid politic să guverneze în mod eficient nu rezistă la confruntarea cu experiența istorică. Chiar în perioade destul de grele, după Revoluția din octombrie 1917, existența fracțiunilor de dreapta și de stînga care prezentau platforme proprii la congresele partidului și se ciocneau atît în presă, cît și la congrese, nu a împiedicat partidul bolșevic să conducă opera de refacere a economiei în anul '20 și chiar '30. Este știut, de asemenea, că atît în Statele Unite, cît și în țări vest-europene tone marile partide au aripă de stînga și de dreapta deosebit de active, fără ca aceasta să împiedice aceste partide să guverneze.

Eu cred că la congresul F.S.N. va trebui încurajată prezentarea mai multor platforme-program și că dezbaterile care va avea loc pe această bază va constitui o afirmare a vitalității politice și ideologice a noului partid și, totodată, va duce la găsirea soluției optime cu privire la programul Frontului. Teoria modernă a deciziei cere ca factorul de decizie să nu se pronunțe la începutul dezbaterii pentru că, așa cum dovedește experiența partidelor comuniste, faptul că secretarul general prezenta de regulă programul de viitor al partidului încă de la începutul congresului, făcea ca discuția să se limiteze la o serie de cuvîntări aprobative, dacă nu chiar direct laudative. Numai după ascultarea diferitelor puncte de vedere exprimate în congres și după con-

REMINISCENȚE:

Casa mai există încă, mult pocită de schimbările ce le-a suferit. Porta atunci, cred, nr. 58: i s-a mai adăugat un etaj meschin și s-a clădit în curtea-grădina mare din față, mai retrasă de la stradă — un fel de casă fără rost cu unul sau două etaje de locuit. Pe vremea noastră era curte de-a lungul casei și tot restul era grădina cu gazon și flori puse de părinții mei, în fund era un fel de chișcă de vară destul de dărăpănat în care am vrut să o botezăm creștinește pe biata Fiți, pe nemțește „du sollst Fitz heissen”, noroc că bona noastră ne-a spus că pisicile nu suportă nici un fel de baie, nici ortodoxă, nici de altă confesiune și Fiți a scăpat. Acuma grădina a fost odată, și în casă este actualmente circa I sanitară. Am intrat în ea cu emoție. Zidurile sînt aceleași, spațiile în fel, doar biroul nu mai este, în locul lui fiind scara meschină spre etaj. Am regăsit întocmai ușa cea mare de la intrare, holul cu cele două uși la stînga: salonul și biroul și cu două uși pe dreapta: odăia părinților și un coridor destul de larg, dar fără lumină naturală, care ducea în odăia cea mai spațioasă, sufrageria, coridorul avînd uși spre odăia părinților, ca și spre a noastră. Fiecare casă își avea anumite amintiri. Sufrageria și-o avea pe Fiți care două zile a fost pierdută și a frea zi a apărut, prizoniera divanului, într-o stare de extenuare leasă de închisurii. Odăia copiilor îmi revine cu imagini fragmentare care se suprapun. Mai întâi era o icoană pe lemn a unei sfințe (Paraschiya?) distribuind pline săracilor, în timp ce tatăl ei venea cu toporul s-o omoare, apoi o icoană îmbrăcată în metal (argint?) care nu mai știu ce reprezenta. Era o lampă de perete de porțelan alb și o veilleuse de la Florica cu geamuri mici de multe culori (toate cu petrol și pregătite în fiecare zi ca să ardă frumos și să nu „ficleze”). Erau cărți de povești nemțești din care ne citea bona noastră, și mai erau și scurte „biblische Geschichten”, din care ascultam cu viu interes cele din Vechiul Testament, dar cînd a fost vorba de patimile lui Hristos am plîns cu atîta durere, încît tata care a intrat atunci în odăia noastră a vrut să cunoască motivul jalei mele și îndată după aceea a confiscat cartea (pe care nu am mai văzut-o niciodată).

Odaia părinților era luminată, pe lângă „suspensiune”, de o lampă mult mai luminoasă cu spirit care cerea o atenție deosebită. Numai tata o aprindea. A luat foc de două ori și țin minte că prima dată a fost lăsată în flăcări de tata și zvrilită pe geam în curte, de unde a fost apoi recondiționată și folosită din nou. Încerc să-mi amintesc cînd și în ce împrejurare s-a produs a doua aventură cu lampa de spirit, dar degeaba, nu îmi mai amintesc urmarea. Despre salon am puține amintiri destul de confuze. Mobilă era în lemn de trandafir cu „velours de Gènes” de stil Louis XV trecut prin II-e Empire, formînd un fel de medallioane. Nu știu dacă mi-ar place astăzi, atunci nu pot să zic că îmi plăcea. Destul de scurtă vreme după aceea, cînd s-au împachetat mobilele pentru Sf. Petersburg, mobilă de salon a fost trimisă la Buzău în păstrare, unde a fost furată împreună cu multe alte mobile depeze acolo. Țin minte foarte bine cum arăta abat-jourul de la lampa mare de cristal pe picior, luminată atunci cu petrol, acuma cu lumina electrică. Era în formă de pagodă și toată din petale de flori de culoare trandafir. Nu știu ce s-a mai întimplat cu pagoda care îmi plăcea foarte mult. În salon eram chemate să spunem bună ziua prietenilor casei și să sărutăm excepțional mîna cucoanelor bătrîne, lucru cu care nu mă împăcam de loc. Amintirile vin toate deodată. Parcă o țin minte pe tante Lizica intrînd în salon cu un pisoi mic doar de 1-2 zile, înfășurat în batista ei, pe care l-a găsit aruncat pe trotuar pe o foarte mică distanță de la casa Mincu (str. Mercur 19) și locuința noastră de pe Dionisie, traversînd doar curtea bisericii Pitar Moș. În felul acesta Fiți a fost adoptată și salvată. Cît privește biroul, în el încăpea... un birou destul de masiv și foarte încăpător, un divan pentru Florica și soțul ei de atunci, maiorul de cavalerie L. Petcuș, cînd au venit pentru cîteva zile de la Buzău și parcă o bibliotecă turmantă. În hall și salon erau fleuși și alte plante

prețuite atunci pe care niciodată nu le-am iubit și erau și unul sau doi palmieri Fenix care îmi plăceau. Erau și rodii, dar unde se păstrau iarăși nu știu deloc. Acestea erau cele care se răsfingeau în lumea copiilor, dar despre nesiguranța din 1907 și despre zgîrcenia proprietarilor care pretindeau o chirie mult sporită pe baza tocmii a reparațiilor masive făcute de părinții mei după și în afară de încheierea contractului de închiriere, nu puteam ști nimic.

Str. DIONISIE

Eu profitam de cărțile de școală ale surorii mele, adică la drept vorbind toate cărțile erau în dublu exemplar. De citit am învățat aproape singură, folosind abecedarul, foarte bun de altminteri. Mă pasionasem atunci pentru „Universul”, dar în fond pentru foiletonul său care se numea **Eroare Fatală**. Nu știam nici ce înseamnă Eroare și nici Fatală, dar citeam înainte. Descoperisem și altă rubrică de mare interes: se numea, cred, Fapte din Capitală sau Fapte Diverse. Citeam cu mult interes, indiferent că traduceam concubin prin colocatar. Ce importanță? Era dramă, oricum s-ar fi numit. Ceva obscur mă oprea de a mă lăuda cu lecturile mele. Dar ele au fost descoperite și „Universul” a devenit inaccesibil.

La examenul de clasa I pe care l-am trecut odată cu sora mea care avea 7 ani impliniți, iar eu aveam un an mai puțin... la școala Clementei, asistau și tante Lizica și Dudu și Mariela, nu știu pentru ce sau pentru cine. Necunoscînd nimic din ale școlii eram absolut lipsită de emoție, și de la tablă priveam pe geam spre disperarea mamei care îmi făcea semne pe care nu le înțelegeam. În seria mea mai era și un băiat mort de frică: Niculescu-Dorobanțu, obez și cu respirația tăiată. A fost întrebare, între altele, ce înseamnă cuvîntul „istet”. „Adică obraznic”, a spus el după ce a suferit în tăcere. Răspunsul a fost primit cu neîncredere, dar îmi dau seama că întrebarea fusese destul de grea.

Revin iar la casa din Dionisie. Nu știu cînd ne-am mutat acolo, desigur după febra tifoidă de la Sinaia, dar totuși înainte de drumul la Viena pentru piciorul meu drept, o idee mai subțire decît cea sting (?!). Cît s-au consumat părinții mei atunci! Țin minte ca prin via așteptala mea din cauza unui pahar de vin dat cu tot zorul într-o gară din Austria pentru a mă

încălzi și care a făcut ca totul să se rotească în jurul meu, inclusiv vulturul ce se vede dominînd Viena, apoi pensiunea de familie, unde se aflau tot atunci un ofițer, Felix, cu soția lui, și unde l-am întrevăzut pe d-rul Clurcu, sfătos și simpatic. Revăd ascensorul de la locuința unuia din profesori, consultul care după judecata unanimă a fost o adevărată tragere pe sfoară etc. Cred că acestea se întimplau pe la 1906.

Atunci cred că am ajuns în strada Dionisie, unde am stat doi ani. Reparațiile au început de îndată cu noi în casă. Au venit să refacă sobele (românești, cu colonete) niște zidari din afară. În schimb, în hall muncea personalul casei. O țin minte pe Bălașa (servitoarea noastră, tip de țigancă, dar semănînd aidoma cu d-na Mary Catargi, mama lui Togo Catargi, pictorul,

din anul precedent. Dar știu bine că atunci am primit, sora mea și cu mine, de la Florica o păpușă foarte mare cu păr natural (fusese dată de mama care o cumpărase pentru Florica, mai tînără cu zece ani). Acuma întinerise cu ajutorul unor specialiști și învățase din nou să facă bezele și să zică „Papa și Maman”, știa și să umble dacă era ținută într-un anumit fel. Mai erau două păpuși îmbrăcate în chip de Lord Fauntleroy în catifea („bordeaux” a lui Adinei și în catifea de albastru sefrului a mea). Cu multă lipsă de imaginație noi i-am botezat pe amîndoi Florin pentru că veneau de la Florica. În același chip două june, una blondă în muselină vaporosă ca albastrul cerului (a mea) se numea Mărioara pentru că fusese dată de mătușa noastră Marie Stănculescu și alta similară, brună, în rochie roșă a lui Adinei purta același nume pentru același motiv. Două pisici de metal erau făcute pentru a păstra bani, cu cheia respectivă pentru a nu fi silit să spargi pisica pentru a ajunge la bani. Erau date de fratele mamei, Nicu. De revelion era pom de Crăciun la tante Lizica pentru copii și apoi masa ca de Anul Nou pentru cei mari. Salonul era deschis, pomul imens și împodobit. Erau mulți copii din care nu îi cunoșteam pe toți. Între altele, era Gaby Mincu, care venea anume de la Focșani. Mai întâi asistam la dansul unei palate care se sula pe o scară și făcea diferite figuri însoțite de o muzică din secolul trecut. O dată numai și gata, nu trebuia abuzat pentru că era bătrîn și subred... Erau și băieții Sideri, și Dinu Deșliu, mai mare cu vreo doi ani și contemporanul meu Coty Gănescu etc. Din cînd în cînd se deschidea o clipă ușa spre sala de mîncare cu masa întinsă pentru revelion. Dudu și cu Dinu Deșliu improvizau o mică scenă, cu Dudu ofițer și Dinu soldat, gata să se dea de gol încercînd să ciupească ceva de pe masă spre hazul nostru. Dar se făcea țirziu și noi ne întorceam acasă prin curtea bisericii iar părinții rămîneau la masă. Țin minte de indignarea tatei la fața unei moșci la mătusei lui tante Lizica — D-na Brăescu, născută Robescu — care a spus cu superioritate după ce Ion Mincu a povestit despre datini de Crăciun și de obiceiuri apuște și de el mergînd cu carul cu boi în noaptea Anului Nou: „O fi fost așa pe la D-voastră, dar la noi nu se mergea cu carul cu boi!” Amîntuit pe care mi l-au povestit mai tîrziu părinții.

Primăvara, cînd era frumos, mergeam să ne plimbăm la șosea. Mai întâi luam tramvalul cu cai de la Clementa. Caii aveau bonetele de pînză contra insolajiei. Dar aceasta, vara, mergeam pînă în strada Romană. Aici așteptam tramvalul de vară cu perdele ce nici nu tremurau de vreo adiere pînă la Capul Podului. De aici ne plimbam pe jos pînă la reîntoarcere. Alteori mergeam pe jos pînă la Dorobanți la o biată dugheană **La Speranța**, avînd deasupra uși reprezentată o femeie drapată în verde ținînd o ancoră. Îmi plăceau foarte mult și drumurile într-acolo pentru vreo andrea sau nasture — erau o aventură din cele mai prețuite.

MARIA HOLBAN

Strada Dionisie

ALT BUCUREȘTI

GAIL KLIGMAN

GAIL KLIGMAN, profesor asociat de antropologie și sociologie la University of Texas, Austin, este o veche prietenă a țării noastre. Fenomenul românesc nu este pentru ea un obiect exotic de studiu, ci o preocupare profesională în care a investit spirit de observație, empatie, participare.

Publicăm notele vizitației americane; chiar dacă ele se referă la o perioadă „indepartată” (cui „ani” să fi trecut oare din ianuarie-februarie 1990 și până astăzi?), această perioadă și felul cum ea se reflectă în spiritul unui observator avizat își păstrează prospekta.

CALIN ANASTASIU

Am sosit la București la începutul lunii februarie, întrebându-mă cum va fi arătând România de după Ceaușescu. Prima mea întâlnire cu acest oraș avusese loc în vara lui 1974. Pe vremea aceea mai era încă posibil să-ți imaginezi motivul pentru care călătorii sosiți altădată la București obișnuiau să-1 numească „Parisul Orientului”. Desigur, epoca marilor bulevarde încrucisându-se cu o mulțime de străduțe ciocotind de viață, însoțite de cafenele și magazine, epoca aceea a născut de mult. Cataclismul urbanistic prin care acest oraș a trecut ca urmare a planurilor megalomane ale lui Ceaușescu se va resimți multă vreme după ce lumea socială a bucureștenilor se va reface. Zona acoperită de proiectul Bulevardul Victoriei Socialismului a înghitit fără crutare casele, magazinele și bisericile dintr-o cincime a centrului capitaliei. Refacerea de pe urma dezastrelor „multilaterale” din anul lui Ceaușescu va fi un proces extrem de anevoios. Tânărul primar al Bucureștiului, medic cercetător și specialist în biologia celulară, era îngrijorat. „Cum vom reface infrastructura orașului? Drumurile, rețeaua sanitară, transportul, medicamentele, rezervele de alimente — toate se află într-o stare deplorabilă. Unde vom găsi resurse pentru redresarea lor? În ultimii douăzeci și cinci de ani nu s-a făcut nimic. Asigurările sociale pentru persoanele în vârstă, ca și cele pentru handicapați, ridică probleme serioase. Este șomaj, criminalitatea creș-

te, avem o criză de locuințe.” Lista primarului se oprea aici.

Cu toate acestea, în februarie, viața orașului înregistra mici îmbunătățiri. Încălzirea era satisfăcătoare (dară fiindă ajutorul), apa caldă era furnizată la intervale relativ regulate, exista electricitate. Până și iluminarea străzilor cunoștea o minimă ameliorare: nu mai eram alita să folosesc lanternele de buzunar pe care, începând din 1981, le aduceam cu mine la București. Dar, în pofida micilor ameliorări, euforia zilelor de decembrie, a zilelor eliberării cu pretul ailor chinuri, începuse să se risipească în februarie. Tot mai stăruitor se impunea sarcina dificilă refacerii unei capitale — și a unei țări întregi — distruse de prea mulți ani de control totalitar în toate domeniile. Realitatea începuse să se infiltreze în tot noianul triflorilor cotidiene.

Viața de toate zilele era și continua să rămână mult diferită de cea ce fusese de-a lungul anilor anteriori. Discuții energice, încărcate de minie, teamă și speranță — discuții despre trecut, prezent și viitor — saturau atmosfera orașului, ca și a celor mai îndepărtate sate. România de acum era vădit diferită de aceea din anul lui Ceaușescu, și îndeosebi de aceea din ultimul deceniu. De-a lungul acelor ani grei, tentațiile unui triplu control — stat, partid, miliție — prindeau în celeste lor mințile și corpurile cetățenilor români.

Sub Ceaușescu viața publică a fost cu

procedere o invenție a regimului și de aceea a avut un caracter ritual impus până la extrem. Operele de artă și mijloacele de comunicare trebuiau să respecte etaloanele impuse de partid. Străzile orașului nu aparțineau oamenilor de rând, ele păreau că se află sub supravegherea oculii a securității. Spațiul public era utilizat de populație, îndeosebi în scopuri pur practice, ca acela al deplasării dintr-un loc în altul, sau al șezării la una din nesfârșitele cozi — o altă activitate ritualizată la maxim. A te bucura de viața publică nu mai putea constitui o opțiune. Bucureștiul este plin de parcursi: personal, îmi amintesc neliniștea provocată de controalele de rutină pentru verificarea identității, controale ce se intensifică în ultimul timp. Prezența mea avea darul să intensifice această neliniște. În definitiv, eram o străină.

În prezent te poți întâlni cu români fără a crea dileme etice, lesind cu un coleg dintr-o cofetărie — unde, ce-1 drept, nu puteai găsi nici cafea, nici prăjituri —

acesta mi-a reamintit ce se întâmplase ultima dată când ne întâlniserăm într-un asemenea loc public. Era în 1985; abia luasem loc, că doi indivizi de la securitate se și așezaseră la masa alăturată. Timp de la „secu” n-au avut niciodată reputația de a fi prea subtili. Azi, oamenii se întâlnesc, vorbesc deschis — sau aproape deschis — spunându-și opiniile. Tăcerea din trecut i-a luat locul rumoarea opiniei publice. Oamenii umplu străzile. Bulevardul principal din centrul Bucureștiului era alt de aglomerat în-cit îmi reamintea de greutatea de a-ți face drum pe străzile New York-ului la orele de vârf. Parțial, îmbălsăma se datorează stării deplorabile în care se găsește transportul public. Și totuși, nu poți să nu resimți o anumită plăcere la gândul că oamenii umplu din nou străzile. Iată, poate, una dintre consecințele cele mai durabile ale evenimentelor din decembrie.

februarie, 1990

Când iubesti fără speranță sau fără „aprobare”, două sînt metodele prin care femeia dorită este îndepărtată de tine. O tehnică directă, a interdicției autoritare și alta mai ocolită, a distanțării. Prima e cea a puterii executive; „Îți interzic să-o mai vezi, — zise tata, alia a celor ce-ți manipulează, cu sau fără voie, sufletul. Ultima formulă o practică prietenii de bine sau prihanalitatul, care îi-o birfesc, unii în față, ceilalți printr-un fel de montaj subliminal. Vînd să te scape de obsesie, analistul subconștientului recurge la împănarea conversației cu mici detalii odioase, care să „rimeze” și să facă neplăcută fiecare evocare a ei.

Tuturor bucureștenilor li s-au aplicat, nu știu încă de ce, ambele tratamente de interdicție a accesului la valorile acestor privilegiați. Treptat, Bucureștiul a devenit un oraș interzis, nu numai că spațiul și funcțiunile urbane, ci și ca nostalgia sentimentală.

Cînd vorbim de „vaze interzise”, primul nostru gând e acela la sacralitate (sacru fiind acela ceva pus deoparte, periculos prin însăși forța și valoarea sa). Zeii supremi, împărații și dictatorii au locuit mereu asemenea spații. Dar mai există și acei fel de interdicție a accesului care spune „nu ră dăm voie să mai iubiți acest loc”, să mai

credeți în magia lui. Deci, nu o să comentez acum mereu „mai puțin liberă circulație prin Bucureștiul ultimei jumătăți de secol (și nici propoziții ca „interzisă e călca pe tarbă”, „circulația pietonilor interzisă”, „circulația pe trotuarul de via a vis”, „intrarea persoanelor cu elini oprită”, „interzisă accesul persoanelor pe bicicletă”, „accesul nonriveranilor interzis” etc. etc.).

Născut cu o săptămîină înainte naționalizării, din părinți, bunici și străbunici orășeni, etu bine cel puțin trei cartiere ale Capitalei, în măsura în care fiecare detaliu al lor se leagă în memoria mea afectivă de o trăire. Rememorîndu-mi localul („le local” este un termen al antropologiei urbane) adolescenței (cartierul Antim) al căminiciei (cartierul Dometi) și al profesiei (Romană — Amzei), nu pot să nu îmi dau seama de o vagă senzație de incomfort. Încep să simt că, nu numai că Bucureștiul în care am trăit mi-a fost treptat interzis, ci mai ales că mi-a fost murdărită imaginea lui mentală. Pe măsură ce acest proces avea loc, porțiuni mai mari sau mai mici din minte îmi erau interzise sau mi le interziceam mie însumi, cînd descopeream treptată murdăria a supraîului lor urban. Nu mă plîng că a dispărut parcursul primului străzător din parcul Carol fiind strivită de un orbil

monument) și nici Liceul la care am învățat (demolat odată cu casa și biblioteca Odobescu). Nu mă plîng nici de praful din imensele puștiuri roșii, care se deschid în orașul tras pe roată (asta se vede doar din elicopter). Mă împămîntă vopsea cenușie pe care cineva a tot întins-o pe geamul subțire care unea, cu transparenta lui, sufletul fiecăruia dintre noi de fațadele, străzile în pantă, scuarurile umbrite și balcoanele urbei. Înainte de modificarea catastrofală a formelor orașului, a început o tehnică imperceptibilă la început de instruire a lui. Odată cu etalizarea, însuși conceptul de casă a fost atacat și odată cu el ideea unei locuințe autentice și civice. Naționalizate fiind, zecele de mii de case ale orașului aduceau bani unui stat care, purcă intenționat, le lăsa să se părăginească, astfel încit, încet-încet, coscoveala și iğrasia să se lege de imaginea iubită a așezării București vechi, în favoarea unui fals București nou, al cadrușilor cu mai multe etaje. Și uite așa, nici nu mai speram, nici nu mai vroiam să ne întorcem în dulce-amăruiul București al amintirii. Moartea speranței însemna moartea iubirii, o anulare a afectivității noastre și mai ales a identității. Birfite, iubita noastră Capitală fusese pentru a ne fi mai ușor furată. De ce? La o discuție liberă despre raportul dintre spațiul totalitar și cel democratic, după experți urbanisti din țară sau de aiurea, a luat cuvîntul

și un șofer, din acela care timp de zece ani a transportat moșez și coloare frînte. El se făcea ecoul unei legende moderne și strict orășenești, specifice nouă, care încerca să explice inexplicabilul. Întrebă: „Domnilor arhitecți, este adevărat că toate aceste demolări și construcții noi erau drept scop ca propoziția Epoca de aur să poată fi văzută și de pe lună?” Acesta legendă, cu și pluma despre „Bulevardul Victoriei Socialismului asupra Bucureștiului”, arată că folclorul „aște multe” și azi. Anulîndu-se specificul unui oraș, erau anonimizată cel puțin două milioane de români ident pentru o dictatură! Ce ne lipsese, erau locurile magice, mari și mici, care să fie ale omului de vînd și ale sentimentelor noastre de fiecare zi (nu poți să faci un apartament-muzeu, o casă memorială din apartamentul de bloc în care a trăit Nichita Stănescu...) Și atunci, înțelegem de ce, odată cu salvarea sufletelor noastre prin sacrificiu și revolta urbană (21-22 decembrie 1989), s-a produs și un act de salvare a orașului și de creație de urgență. Au apărut din nou în oraș locuri autentice, locuri privilegiate. De la Romană și pînă la Universitate, de la Dalles și pînă în fața hotelului Negoiul, am numărat timp de trei luni de zile, peste 20 de momente simbolice în care, cu luminări, flori, flodri și covrigi, cetățenii nu numai că au comemorat locuri ale unor morți eroice, ci și spații în care puteau

să revieia moral și repetat. Cu vremea multe au dispărut, odată cu estomparea sublimelor trăiri de atunci. Cineva (sau ceva) a făcut curățenie, a sters lăcincile, a luat luminări. Și atunci, a apărut ca ultimă pansă, încercarea de a resacraliza spațiul privilegiat al renașterii noastre... a apărut GOLANIA.

Primul spațiu liber din orașul interzis și birfite, o oază de urbanism autentic ce ar putea profiera. În 1935 primăria luase inițiativa de a organiza în luna mai o „Lună a Bucureștenilor”. Din 1936 în această vreme a anului s-a tipărit și un album cu imagini documentare... După o jumătate de secol, în vecinătatea spațiului liber al Golaniei, la Sala Dalles, a cărei intrare a fost sacralizată la decembrie 1989 de trupurile celor uciși, s-a deschis o expoziție (tot de mai) și s-a publicat un album cu imagini tot despre Starea orașului. Rememorarea unei tradiții și o primievă... fiindcă să nu uităm, pînă și imaginile orașului fuseseră interzise (mulți dintre cei care fotografiaseră case și străzi fiind arestați și cu dovezile confiscate în ultimul deceniu).

Bucureștiul nu mai e un oraș interzis? El poate revieia, atunci cînd ne vom reda tînaș de a reconstrui și păstra locurile lui privilegiate, atestate nu de autoritate, ci de afectivitatea societății noastre civice și morale.

PAUL P. DROGEANU

ARTA DE A FI BUCUREȘTEAN

• „Să recuperăm cîrciuma” •

— Oamenii au înnebunit! Ieri, zenerăleasa, vecina mea, mi-a arătat cum și-a făcut pe un perete în cameră un fel de construcție compusă dintr-un săculeț de pînă, câteva flori nemuritoare și o luminare. Toate atrăse într-un cul. Aici vin, mi-a zis, cînd mi se face dor. Prietena mea a murit de cancer și el, generalul, nu mă lasă nici la biserică, nici la cîmîțir. De-asta am adus acasă o mină de pămîni și, cînd mi-e dor, vin aici să aprind luminarea.”

— A treia noapte după ce te-ai născut știam că vor veni Ursitoarele. În spital nu aveam nimic potrivit. Peste noapte am pus pe pervazul ferestrei o felie de piine cu unt. Am adormit și am visat un timp cu flori.”

Există hărți mentale ale folclorului cu care operează orice folclorist. Nu este loc să spun cît de mult diferă teritoriile pe care hărțile le figurează. Precizez numai că harta mea cuprinde un domeniu foarte mare. El conține atît actualul femeii care a redescoperit altarul de casă, cît și pe cel al mamei care schițează gestul unei ofrande constînd dintr-o felie de piine cu unt. Plăstate în centrul unui gol aproape perfect, lipsite de reprezentări coerente ale sacrului, de texte pe care o comunitate le acceptă prin consens, lipsite de social, ambie femeii au umplut în mod insolit dar riguros scheme tradiționale. Să numești **folclor** asemenea acte înseamnă să plonjezi în popular care este pe cît de divers, pe atît de nemuritor și oricum de necuprins. Profitul optunilor anare însă imediat sub forma unei relații paradisiace. Scăpat de spaima că fenomenul pe care îl prospectezi îți moare sub ochi, eliberat de obsesia priorităților pe care îl le impune etnologia de urgență, poți să te plimbi pe domeniul tău ca un senior.

În această stare de spirit am ales din fiserul dedicat Bucureștilor câteva informații care privesc hrana; mai exact, câteva fișe din care să se poată deduce legătura pe care o făcea bucureșteanul între spațiu și aliment. Este lipsit de subtilitate să scrii despre mîncare într-un mo-

ment cînd salamul ne ratează istoria. O voi face totuși, tocmai pentru că pare nepotrivit.

La București există un mîncat întra muros și unul extra muros. Înțelegînd prin muros nu doar zidul cetății, ci orice fel de zid. Mîncatul în casă întărește grupul de familie și al noamului, grupul de prieteni, relații și vecini. În plus, el dezvoltă un ceremonial al mesei. Yvonne Verdier protinde că masa este primul ceremonial de familie la care participă copilul. Consider că există un tip de baby feeding bucureștean puțin studiat: acum pentru mama, pentru tata, pentru bunica; încă doi soldați (de piine cu gem) și pe urmă îl mîncăm pe cîntan... Evident, există o diferență mare între mîncatul cotidian și masa de sărbătoare. Cîrciumul și Anul Nou prilejuiau cele mai mari mese consumate în casă. Nuntile, botezurile, praznicele se organizau, de obicei, în curți. Iar Pastele era sărbătorit la lărbă verde.

Mîncatul la lărbă verde îl considerăm extra muros: cel puțin pînă la primul Război Mondial, avea în București funcția de a refăce comunitatea. Vara, duminicile și de sărbători, orașul se spărgea și se risipa prin grădini: la Hollade, la Flăureț, la Berăstrău. Acolo oamenii se adunau pe atîci ca să mîncească și să petreacă. Mîncarea se aducea în cosuri de acasă dar pulca și completată cu băutura și „furnituri” (adică ceapă, ridichi, măsline, cascaval) pe care cîrciumarii le vindeau la tarabe de lemn. Mulți au afirmat că Bucureștii au fost pînă la război o grupă de sate. Dacă a fost așa, atunci rolul meselor la lărbă verde nu putea fi decît cel de **integrare**. La aceste mese s-a refăcut, oamenii se regăseau în relații directe, vorbeau, cîntau, dansau și, mai ales, realizau o comuniune bazată pe mîncare, conform principiului **to share food**. După primul Război Mondial, sentimentul comunitar al satelor care compuneau Bucureștii s-a stins, chiar dacă o parte din oras conserva aspectul de sat. Mîncatul la lărbă verde s-a continuat sub formă de picnic a cărui funcție principală era cea de **socializare**. De picnicul s-a picnicat în București pînă tîrziu. Ziua de

1 Mai și strandurile ofereau o ocazie bună. A urmat apoi moda weekendurilor și a plimbărilor cu mașina, s-au adăugat tot felul de inhibiții și interdicții, înclt bucureșteanul a ajuns să mîncească tot mai rar la lărbă verde în București. De altfel, mult înainte de primul Război Mondial, mîncatul în aer liber fusese, cel puțin în parte, preluat de grădinile de vară. La tipurile enumerate de mîncat extra muros se adaugă de la sine mîncatul pe stradă, bucuria bucureșteanului solitar de a mîncea mergînd. Mîncăncă porumb fierț, gogosi, covrigi, plăcinte, înghețate, orice.

O formă intermediară între spațiul deschis și casă sînt construcțiile publice destinate mîncatului: cîrciumi, bodegi, birturi, cofetării, plăcintării, restaurante, pensiuni, cantine, „autoserviri”. Aceste spații, în funcție de calitate și natura alimentelor cu care se află în relație sînt tratate într-un mod foarte diferit. Mai important decît să analizăm diferențele de acest fel, mai important decît orice este faptul că, de două generații, bucureșteanul trăiește cu sentimentul că va muri de foame. De neînțeles este nu că a scăpat cu viață ci că a reușit să-și conserve interesul pentru estetica hranei și față de ludicul alimentar. Dar presupun că se va întîmpla ceva în curînd! După ce salamul va înclta să mai dea măsura bunăstării noastre, după ce oamenii vor uita de rețelele de război construite în spiritul lui „ca și cînd” (fice de fasole, înghețată de iaurt, drop din pateu de ficat, maioneză de muștar) se va lăsa în noi o nemaipomenită foame mentală. Desi

bucureșteanul zovzec care, pînă acum, s-a descurcat. Înclins am prezentat la început experiențele celor două femei. Pînă la un punct, ar fi suficienți cu bucureșteanul să-și păstreze structurile: în cazul relației spațiu/hrană acest lucru ar presupune să rămîină mobil. O soluție de început, pentru a trage de timp, nu este o soluție de fond, ar putea fi inițierea unor programe de reconstituire. Să recuperăm, de pildă, cîrciuma și recuperînd cîrciuma regăsim clubul de cartier, gustul pentru mezelii și toful de tuiică, toți atestat din 1674 de l'Escalopier, pofta de vin-pelin, de must, peneni și ciuberci murate, pofta de țiri, zacuscă și iere tarama, gustul pentru mesele de lemn lustruite cu servetul și pentru cîntecul de inimă albastră cîntat cu batista pe tambal. Relațiile dintre spații și alimente creează lumi. Forța cîrciumii rezidă în sincretismul lumii sale. În 1806, Bucureștii numărau peste 3500 de cîrciumi. La fel ar putea fi reconstituite cofetăriile, cele de dinainte de introducerea înghețatei, cînd se putea mîncea în cofetării, dulceață, peltea, șerbet, zahanelle, brăzgoriile...

Insist aproape prosteste cu toate că îmi este cunoscută direcția spre care valul ne noartă. Am fost acum două duminici la Tulețoc și m-am lămurit. Mi se pare însă că alterarea relației dintre spațiu și hrană este o pierdere prea gravă. Am senzația că pierzînd această relație, pierzînd-o prosteste, din grabă, de acum ne vom introduce mîncarea în urechi. De aceea mă gîndesc că este prea important, nu putem să conțăm numai pe reacțiile spontane ale

cu burta plină, vom fi afișiați de poftă gîndindu-ne la tot ce am văzut în poze și în filme că mînceam altfel. În aceste momente anare pericolul să alegem greșit. Cu atît mai mult cu cît alimentul Occidentului este camuflat în umbalaj. Ambalajul perfid care devine mesaj.

Ce este de făcut? Probabil foarte multe. În primul rînd trebuie să mîzăm pe

bucureșteanului. Distrugerea a fost generală și programatică, pentru ce am imagina renasterea altfel? Ca să rămîinem bucureșteni va fi necesară, probabil, o artă, și ca la orice artă vom avea nevoie de artiști.

IRINA NICOLAU

DRAGOSTEA DE ORAȘE

Ne este ușor să admitem că tragedia edilitară a Bucureștilor s-a datorat sagacității devastatoare a unui dictator odios. Vreau să spun că este întrucîtva logic să presupunem că demolarea unei cincimi din București istoric și edificarea unui ansamblu megaloman care nu-și poate găsi finalitatea au fost, în esență, o emanare a unei minți bolnave. Anomalia urbană se dovedește a fi expresia anomaliilor istorice, iar de vreme ce istoria și-a revenit la normal... Privim, însă, cu ochii mari, în exozitia de la sala Dalles, alte tentative de modelare a Bucureștilor — e drept că nu de anvergura ultimei „victorii a socialismului” — provenind din alt timp și din altă lume decît cea a lui Ceaușescu. Mă voi referi numai la două variante de „sistemizare a Pieței Victoriei” realizate de Dulfu Marcu în anul 1937.

1. Piața, din care pornesc 9 străzi în sistem radial, este conturată de un... dreptunghi. Clădirea Muzeului Antipa, aliniată după „raza” Sosolci Kiseleff și al cărei stil clasic nu se-ngemăna cu modernitatea ansamblului a fost înconjurată de blocuri. Piața este subtraversată de la vest la est de un pasaj, care s-a realizat sub Ceaușescu.

2. În varianta a doua, e preluată configurația circulară a locului, care e chiar întărită cu un coloz semi-circular de beton în partea de sud — sediul unui minister — în masa căruia două „borte” permit traficul rutier înspre Calca Victoriei și B-dul Ana Ipătescu. Piața dobîndește într-adevăr o coerență de interior, ca o cazarmă, rămîinînd la fel de străină de exterior, adică de oraș, ca și în varianta întâi.

Nu s-a realizat atunci decît clădirea. Ministerului de externe facturalul sediu al Guvernului, exemplu valoros în sine de conciliere a spiritului clasicist, pretins de puternic, cu funcționalismul modern. Dar Piața a fost pînă la urmă blindată cu un mastodont de beton. În zilele noastre atît de agresiv înclt vestigele totuși în jur, inclusiv eleganta creație a Dulfu Marcu.

Îl putem susoceta, oare, pe arhitect de aceeași ură care l-a animat pe dictator în operațiunile sale urbane? Desigur că nu. Îl putem susoceta însă de altceva: să zicem, de... dragoste. De aceea intensă relație ce se stabilește inevitabil între cel care pune la un moment dat „mîinile pe oraș” și orașul care i cade în mină. (Limba franceză, cu femininul „la ville” — orașul și masculinul „le pouvoir” — puterea /politică/, pune mai corect d.p.d.v. sexual datele problemei.) Obiectul pasiunii modelatoare se va conforma, vrînd-nevrînd, viziunilor melioriste, dacă nu radical-schimbiste, ale inspiratului îndrăgostit. Aduc în aprijinul tezei mele exemplul sutelor, chiar miilor de arhitecți români care, fără altă plată decît o remunerație mizerabilă, s-au angajat cu tot sufletul în acțiuni de mutilare a centrelor istorice sau, cum s-a întîmplat în Moldova, Ottenia și tot sudul țării, de compromitere a identității, cită era, a orașelor.

E neapărată nevoie ca arhitecții să nu-și mai iubescă alt de mult orașele. Ca înainte de-a se apuca să le îndrepte coloana vertebrală, să încerce să afle care le sînt adevăratele dureri și, pentru Dumnezeu, să nu le mai privească atît de compătimitor, ca pe niște infirmi sau arierati mintali incapabili să se chivernisească singuri. Creația arhitectului urbanist va întîmpina tocmai tendințele naturale ale orașului, care se nasc în funcționarea sa ca organism complex, și asta după ce va fi țesut să denșeze, prin mijloace oricît de sofisticate, care sînt într-adevăr aceste tendințe.

DAN ADRIAN

DULFIU MARCU
Piața Victoriei 1937
1) Muzeul Antipa. 2) Ministerul de Externe

Proiect de sistemizare

Un sfârșit de secol are totdeauna o tensiune, o neliniște conferită de interregnul dintre o lume care dispăre și negura alteia care abia ia ființă. Se vorbește mult în asemenea vremuri de grabnicul sfârșit al vieții pămîntești. Coborirea ingurului pedepsitor pare să fie o chestiune de zile, pe numărate. Se cercetează asiduă cerul și poziția astrelor, se prevestesc nenorociri și adesea apocalipse.

Pînă la urmă febra coboară, și trecerea pe făgașul altui secol se petrece, dincolo de emoții și speculații, într-o cenușă banalitate. Totuși, ultimii ani ai secolului al XVIII-lea au fost într-adevăr împărătești, încărcați de cele mai fantastice întâmplări.

CRAII DE CURTEA VECHĂ

Mavrogheni, gospodarul Țării Românești, își părăsese reședința la 1789, retrăgîndu-se în fața armilor imperiale habzburgice. Orașul rămase scurtă vreme fără ocireuire, pradă crailor de Curtea Veche, scursura Bucureștilor, nămiți, cerșetori, nebuni acuzîți prin rutenie și pivnițele fostului palat domnesc ieșit din uz. Papazoglu ne spune că erau conduși de Melanos Bocceagiul. Au prădat, au sluit, au incendiat, au tihărit vreme de două zile și două nopți înspăimîntînd țirgoveții. Melanos, călare pe un măgar, cu cuca de domn pe cap și topuzul în

Mitropolitul Antim

mină, înconjurat de ceata lui de închipuiți boieri străbatea străzile intrînd în prăvălii și circiumi, primit peste tot cu urarea „Să trăiești, Măria Ta!”, că altfel... Un corp de oaste turcescă s-a învrednicit să-i prindă și să-l pedepsească. Melanos a sfârșit spînzurat la piața Sf. Anton. O atmosferă, amestec de carnavalesc și terifiant a cuprins poliția (orașul) în aceste zile. Nimeni nu-și putea impune autoritatea, în ciuda sfaturilor trimise prin epistole boierilor și junilor de fostul domn, ce se grăbise să treacă Dunărea. Va fi sfârșit de altfel curînd asasinat de protectorii de pînă mai ieri.

MAVROGHENI

Finalul acesta carnavalesc se potrivea acuma cu firea lui Mavrogheni, personalitate contradictorie și fascinantă. Bucureștii păstrează și azi urmele sale prin Scaun, Gilcevele acestui

Vvd. poznă a firii, cu imperiului nu erau singura sa ispravă. Impărțise ranguri și boierii cu dărnicie tuturor celor cu dare de mină; să-l iecmănească de bani, dar și cu să micșoreze lusele boierilor cu vechime. A făcut clucer din calul său preferat, prilej cu care l-a înfățișat în Divan peo luminatelor fețe. Bucureștenii îl zăreau pe Vodă trecînd pe Podul Mogoșoaii tras de cerbi, înconjurat de aial. Venea de la capătul Podului, unde își ridicase așezămîntele sale. Zoedopighi (Izvorul tîmăduirii), și un han unde să tragă drumeții și preocupatul din Brașov. Era și un kiosc țarigrădean unde sta Măria Sa în priveală, cu ochii pe grădînile cele-ntîine. Mai zidise și un spital, azi Filantropia. A rădicat și o armată de strinsură despre care Zilof Românul ne-a lăsat o picantă vorbă, de netipărit. Mai ținea un kiosc la Tîrgu de Afară, chiar în gura Oborului, de unde supraveghea felul cum se schimbă mărfurile pe bani. Postavurile, vitele, ceasa. Il mai plăcea să treacă incognito printre tarabe, să intre în prăvălii, să ceară ceva. Să nu fi dat piatra rea să te prindă necinșit, că pedepsea pe loc, fără judecată.

SEMNE ȘI PREVESTIRI

„La cincisprezece ale lui noiembrie au dat o furtună cu zăpadă două zile și o noapte și într-o noapte furtună au căzut și băseca Colii. Și turnurile de la trei mănăstiri, 1789. Scris-am eu Nicolae Bucșănescu”. Nemții cu conadă și prințului de Saxa-Coburg cu grad de feldmareșal erau în evartir cam de două săptămîni pe Podul Bofilicului, dar prințul își avea reședința cam în grădina Ateneului, metocul Episcopiei Rîmniceului la acea dată.

De rău augur această instalare cu arme și bagaje. Prințul pășise o întregă țărășenie la intrarea triumfală în oraș. I s-a oferit un armăsar alb, grozav (înseut după moda orientală) pe care prințul abia s-a putut ține sprijinit de boieri și aghiotanți. Semn nefavorabil. Bine că n-a căzut! Ar fi stricat plăcerea privitorilor, că și așa nu exista nici o distracție mai acătării. Noroc cu casino-ul pe care Feldmareșalul s-a grăbit să-l înființeze. Astfel, imperiului aflau vesti printr-un sistem ingenios instalat între București și Giurgiu; de-a lungul drumului, pichete de soldați păzeau cite o prăjină cu un șomoiog la vîrf pe care o aprindeau în caz de alarmă. Semnele erau interpretate la cartierul general.

PIVNIȚELE

La vremea cînd izbucnește revoluția la Paris, austriacii umplu orașul. Pentru dînsii priveleștea Bucureștilor coborîți între pături, trebuie să le fi părut un țîrg larg, desit prin luminisuri, și în care, la suprafață, găseai doar hardughii din palantă și biserică adesea ridicată din lemn. Viața Bucureștilor se petrecea mult prin pivnițe

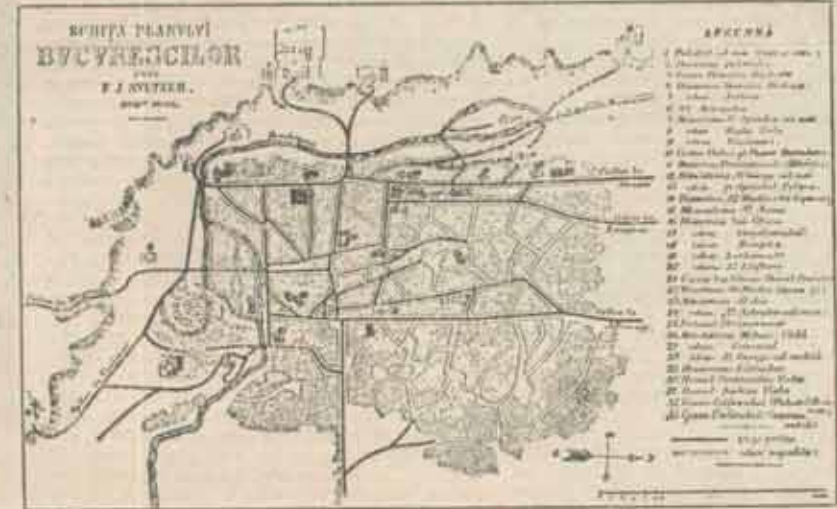

Cosă boierească

Costume boierești

Acestea se săpau solid, zidite din cărămidă, cu bolți; niște labirinturi bune să te scape de inundații, de incendii, de invazii, de jațuri și alte bucurii asemănătoare; că de nu se înfățișau unele, de pildă un raid al lui Pasvantoglu, te preocupai cu o vilvă-tate care mistuia iute mahalalele. Subteranele traversau orașul pe dedesupt, puteai scobori undeva pe la Hanul Sf. Gheorghe și dacă țineai, luminat de opăit, ajungeai pînă la Plumbuita sau în dealul Mihai Vodă. Documentele de vinzare-cumpărare ale caselor și prăvăliilor menționează iniți au

Planul Bucureștilor, anul 1775

case ori prăvălii, ei pivnița, că era statornică și adăpost sigur. O puzderie de circiumi și crame adunau dedesupt chefiții. Dar și neguțorii se înghesuiau să-și afle în siguranță mărfurile de Lipsca, Viena ori Lînz îndărătul unui zid gros, cu intrare păzită și ferocată din bolșug.

OCUPAȚIA

Bucureștenul nu zărea acuma prima dată armate străine. Orașul mai servise de evartir unor închipuiți și întirziati cruciați, Ionescu-Gion în a sa Istorie a Bucureștilor, evocînd acei ani, scrie: „Biața țară!” exclamă Dionisie Eclesiarhul. Cu mult mai multă dreptate exclamăm noi: „bieții Bucureștii! bieții bucureșteni!”, ca și cum n-ar fi fost de-ajuns, un cutremur devastator clatină și năruie zidurile (...) la teatru 1790, marți 24, marți săara, la dooa ceasuri din noaptea, la Săptămîna cea luminată, s-au cutremurat pămîntu! Inșă au făcut groaznice de tare ce s-au cutremurat. Și să afle stăpînitor Țării Românești măriea sa

prințului nemțesc, fiindu răsmărită avînd bătăie cu împărăția turcului...” scrie anonim într-o însemnare. Acum trebuia să suportă două oștri deodată, că și muscalii își întînșeseră ordia dincoace de Nistru, cîtînd gurile Dunării, și de acolo drumul Țarigradului, ea s-o ungă pe Ecaterina, corespondenta lui Diderot, împărăteasă. Prin circiumi, pe ulițe, pe lângă taberi izbucneau pînțele ce n-a văzut Parisul, care tocmai se ocupa, după un xvon, cu rivaluția. Plingerilor înaintate de habzburgi — care o luau pe cocoșă — Suvorov le răspunde: „n-au decit să se bată, că d-ata sint volnici!”, așa încit trebuia să se fi ales o grămadă cu capetele sparte și răni cauzate de glont, fără să primească decorații sau pensie de veterani.

CIUMA

Soldații pleacă, lăsînd imaginea alinierii lor prăfăite, a uniformelor spectaculoase, urmările și de citeva priviți înlăcrimate ale amozezatorilor imprudente și ale neguțitorilor care făcuseră afaceri bune, dar populația răsufla usurată. Mai rămînea ciuma. Apare și alt pașă cu două turturi, Vodă Mihai Suțu. Ciuma aduce bucureștenului lazarete, cacantina la porțile orașului, spargerea poliției, fuga în cîmp sau, pentru cei cu stare, la moșii. Fiecare se închide în casa lui, mahalale întregi se baricadează. Fumul galben de bălegar se ridică printre acoperșuri. Cite o căruță îndesată cu cadavre trece pe uliță precedată de strigățul ciocilor. Ei stăpînesc Bucureștii. Cu gancea cu care trîsc morții, loveaș porțile și întreabă dacă toți sint sănătoși. Cu groază li se răspun-

are un consul în Franța și în 1802. A tor consulatului foies Se face un trafic în poziția Bucureștilor mite o activitate în in slujba unei put multor deodată, monopolului turces te un bun comerț treprinzătorilor.

NEGO

Bucureșteanul g-mai mult un cum. După listele trimise le lor, ne putem c rile ce aveau căut rapidă desfăcere l tie, trăsuri, pendul ne după tipicul ap bile, tactmuri, at broșuri și ziare, vedem, conlucrau: nînd de mărfuri e rile evropenești și și Varșovia și Pe numai postavuri, neau și idei care în afara lumii orie carea armatelor at nire a mărfurilor, împăciuire”. Pieteț zile, podurile, pră Hanurile sint arhiț te-o pungă în alta, sint așteptați la 1

Neguștor bucureștean

CONSULATELE

Bucureștii devin în acest an ținta interesului marilor puteri europene. Iniți Imperiul țarist își instalează pe Dimbovitza un consul în 1782. Cîteva luni mai tîrziu, 16 octombrie, Austria își plasează agentul, spionul oficial menit să trimită Cancellariei informații despre mișcările turcești, dar mai ales rusești, cu care concura la împărțirea agoniceului imperiu otoman. Secretar sulic desemnat, ragusanul Raicevici, bun cunoscător al Țării Românești, de vreme ce fusese într-o vreme secretarul particular al lui Alexandru Ipsilantî. În 1787 Prusia

ZVON

Odată se răspî Apus că riga fran scaun și mai țiriu lui Mavrogheni) și erallic. Prin cafe răsuna marșeliza al teroarei iacobin le son du canon. chile neobignuite i fiifizon, ce fu ab moravurile apuan

STELIAN TĂNASE

amrești. În 1795
flia. În jurul acea-
a lume suspectă,
ens de informații,
ntre împorii per-
tuoasă de spionaj
, sau chiar a mai
poi, desfășurarea
după 1774 promi-
afaceri grase in-

UL

deșteptat, este tot
rător pretentios.
de consuli în țări-
seama de mărfu-
și ar fi găsit o
un preț bun. Hir-
și consornice, hal-
oan, blănuri, mo-
e. Se amestecau
nertul și politica,
n rădvănele plex-
acoperiau drumu-
Viana și Lipsca
sburg nu șoseau
comi, unelte, ve-
răgoau Bucureștii
ale. Odată cu ple-
ne veni și o lef-
au lănușit țara cu
se umplură, stră-
dilele se animară,
ce, banii trec din-
apeții bucureșteni
gul de la Lipsca,

ocupatelor cafelele erau suprave-
gheate ca nu cumva să se discute
verzi și uscate pe scama stăpînilor.
Banglii erau silți să înștînteze agia
de călătorii ce veneau să caute hodină
prin camere cu chirie. Străinul trebuia
ceretat de unde vine, cit stă, ce are
de gând, cu ce afaceri se ocupă, și în-
cotre pieșcă. Zvonurile întortocheate
linoau toată suflarea în sunșune. Aus-
triacii înfrinți în Italia, curțile se tem.
Rihigas, un grec, și amicii lui politici
Grigore Brâncoveanu, Duceșu Câm-
păneanu, Ion Cantacuzino sînt în mie-
zul acestor tulburări și speranțe. Agită
spiritele. După victoria de la Campo-
formio mulțimea se strînge entuziasată
la consulatul francez. Lumea speră ca
tinărul general, apoi Prim Consul să
coboare pe Dunăre și să elibereze țin-
nuturile dumărene. Napoleon nu aștia-
ă, susțin uni, doar un zvon lansat de
apelipaiți, tocmiti să tulbure orașul.
Se zice că Rihigas s-ar fi înfrințit cu
Bonaparte la Veneția și i-a cerut să
aducă libertatea cu sabia armatelor
sale victorioase. Se zice că învingăto-
rul s-ar trage dintr-o familie din Mo-
reca, și anume Calomeros. Dacă ar fi
existat un Rihigas, un Calomeros, a-
tunci cine a pierit înocent la Belgrad
de mina pașei de acolo?... Bucure-
șteanul știe, ca oricare locuitor al țării,
că situația lui e fără scăpare; nu aș-
teaptă o soartă mai bună. Cînd va
veni iarăși o nouă năpastă? Sub ce
înfrățire se va arăta? Iată singurele
întrebări pe care și le pune; iar sin-
gurul lucru la care se așteaptă este...
„un fel neașteptat de a pătîmi...”, scrie
Pompiliu Eliade, un secol mai tîrziu.

GADGETURI
FANARIOTE

Cînd jeseau în lume lîmbeșele, a-
veau atrinse la gît ocașuri miniatu-
rale englezesti. Ele trebuiau să co-
boare neopărat întee sini de unde să
ticăie miei chemări drăgăstoase. La
Paris s-ar fi spus sic. În lăcaturile
lor, cocoanele se engleziseară prin-
vind coliville cu canari aduși de de-
parie, ascultînd tolănite cîntecul sub-
tire. Dar marea pasiune feminină a
acestor vremi a fost de bună seamă
căteli. Se trimiteau epistole dispe-
rate, îndușoșitoare către noștorii să
le furnizeze rase minune cu care
dinsele să se afieze la zafafeturi, ori
în vizite. Fără un cătel ținut în bra-
te nu puteai să lesi nicăieri. Ace-
lasi statut îl mai avea numai trăsura.
Trăsura a pasionat toată lumea. Unii
lăi puteau permite să cumpere, alții
se mulțumeau să le privească trecînd
lute pe poduri, precedate la ceasul
noptii de mahalagi. Ziua trebuia să
te ferești grabnic din calea echino-
ajului strunit viforos de biogias. Cum
podurile erau înguste și stricte, cir-
culatia era un calvar. Degeaba no-
darul reparau întruna minunătiiile
de trăsuri (cel mai scumoz articol
de lux al vremii) treceau zdrun-
cinînd lănic pasagerii simandicosi.
Se aduceau toate noutătii, ultimele
modele care de care mai sofisticate.
Pe ele se rislocau averi întregi. O
competiție tacită agita vanitătii fa-
miliilor din protibondadă. Cai de
rasă, harnasament din mătase, cu
sur și pietre, trăsuri cu însemne po-

multi și coaja de eopaci o amerea cu
lărite... și cu aceea își lumea via-
ta... * (Ilie Corfas — Însemnări de
demulti).

AFACERI

Ins prevăzător, grițulu de ce-i rez-
zerva viitorul, prealuminațul, soarele
lumii, la Alexandru Constantin Mo-
ruzzi Vvd și domn al Țării Romă-
nești, face o afacere în stil... burghiez.
Cumpără cu 7 lei chila de grîu pen-
tru zaharea, umple cămărlile cam cu
toată recolta pe acel an. Apoi vinde
în București cu 40 lei chila, inter-
zicînd brutarilor să se aprovizioneze
altundeva decît din cămărlile dom-
nești. Să mai notăm că la vremea
lui Moruzi, care va mai stăpîni Bucu-

rea de a primi pe trimisul Eca-
berinei, urmează la 1794 secarea
Dimbovitel. Și nefiind de ajuns
de mullă năpaste, da și o foamete
mare un an mai tîrziu cînd Vodă face
speculă grozavă cu grîu. Ba împro-
mula de pe la mănăstiri să iete po-
rumb pentru a-l vinde populației; fi-
ind un uituc sadea nu ajunge vreodată
să returneze punctile urea umile-
lor fete bisericești. Bucureșteanul s-a
mai distrat și cu o invazie de lăcuste.
„venit-au în vară lăcustele în țară de
au făcut mare stricăciune în bucate”,
consemnează Dionisie Eclesiarhul. Se
adaugă, cu un mixilic „scumbetea —
care — sporja și se înalta toate la
preț și banii suia...”. Făcîndu-si suma,
iar intrigile lucrîndu-l grozav la
Constantinopol, Moruzi își dă demisia.
Pleacă spre Ruciuk nerețretat de ni-
meni. Ca și ceilalți dinainte și de
după el.

Taraf de lăutari

reștii ca Vvd 1799—1801, se instalea-
ză primul consulat francez. Intii cu
un agent Stămăți, apoi cu cetăleanul
Emil Gaudin care se instulează de
ulita lălicarilor, devenită Franceză,
(azi, 30 Decembrie), cea mai veche
stradă bucureșteană. Consulul se pre-
ocupa intens de interesele economice
ale unui compatriot ce se ocupa cu
comertul, deschizînd primul magazin
universal, Fellei et Hortofan. Obține
concesiile vamale, bănuim că nu gra-
tuite de la Principe, cunoscut ca
„fiind maestrul a stringe bani”. În a
doua sa domnie începută în penul-
mul an al secolului de care ne o-
cupăm, înaltul Vvd, își va însuși
uriasele sume strînse din darea vâcă-
ritului pentru care precedental Vvd,
Hangerli va fi fost ucis. Asa, din ne-
băgare de seamă.

PLĂCERI

Pe la Curtea Veche / Te trageau
cîinii de-o ureche / Pe la Curtea Nouă /
Te trageau cîinii de amîndouă ! /
Moruzzi îl ospătează pe ambasadorul
Aarinoi la Cotroceni unde rezidează
pînă repară curtea din Dealul Solzii.
Vodă e tînăr, lorza îl considera
francofil, pătruns de idelle nebu-
nești ce dădeau în fiert oren abuz.
Presupunînd că ținea doar cu sine
insuși, încercînd să se descurce
în niste împrejurări de tot în-
tunecate. După plăcerea și onoa-

MAHALALELE

Bucureștii se rislocau pre dealuri,
răsărînd cu cite o turlă dintr-un lu-
minis. Nu era imposibil ca străbătînd
o grădina, un petec de pădure, o vie
sălbatică, să-ți iasă brusc înainte un
căprijor... Populația crește fie natural
fie prin strînsură. Orașul se încopia-
ză și ajunge — în chuda aerului nu
foarte sănătos și azecării sale neorici-
nice la răscrecea vitrenilor meteoro-
logice și politice — cel mai mare din
sud-estul Europei, dacă nu punem la
socoteală Tarigradul. Mahalalele se
aproapie unele de altele, perimetrul
central fiind saturat de cei dornici de
afaceri. Prăvăliile, hanurile alung să
fie linoite zid în zid, Construite în
grabă, din materiale lefline, nu întregu-
lul oras. Si incendii devastatoare au
fost citeva în fiecare deceniu. Intre
1782 și 1788 numărul mahalalelor tre-
ce de la 67 la 93, împărțite în cinci
plăși: a Gorzanului, a Țirzului Dină-
untru, a Brostenilor, a Țirzului de A-
fară, a Podului Mogosoaiei. Piresc,
odată cu aelomerarea, se nasc arele
problemele de salubritate. Casele nu
erau alinate, fiecare proprietar ridi-
cîndu-si adăboast după poftă. Guaoale-
le acopereau podurile și maidanele;
tot felul de pitace rămăneau pe hîrtie.
Per problema numărul unu era ana,
neîndestulătoare și plină de neură-
tenii. Apoi iluminatul quasiinexistent.
Obrazele subțiri puteau beneficia de
răsaririi. Acestia ziua făceau din
circe masale, iar seara vătafii li trimi-
teau să lăcosească trăsurile în curtea
puscării. Fanaralii vor avere mai tîr-
ziu, după ce vor fi înfiote felinare
prin ulite.

IPSIANTI

„Iai cheltuise ce avuse și n-avuse,
îndatorîndu-se pînă la grumai la ban-
cherii constantinopolitani spre a pu-
ne mina pe doritul scaur” notează
A. D. Xenopol, „a face bani era toată
străduțata bătrînelor sale buteri”. Asa
i-a retinut istoria și nu insistăm.

HANGERLY

„La leat 1797, — un logofăt Grigore
notează — noemvrie 23, duminică
spre luni, s-au întumulat o minune și
un senan în luna de au mîncat-o vir-
colaci”. Bun început de furtunoasă
domnie, semne ceresti, prevestitoare
de rele. Alaiul noului domn, ce bucu-

(Continuare în pag. 14)

u merg. Cînd la
tă sau o invazie,
pentru că deverul

IRI

un zvon dinspre
gilor fu scos din
au tăiat capul (cu
că poporul e-n
fele bucureștene
și teribilul cîntec
Vive le son, vive
uniformat de ure-
sunetul limbii în
ult oricui adopta
Încă din vremea

Podul de la Curtea-Arsă

sfârșit de secol XVIII

(Urmare din pag. 13)

ra ca orice schimbare doar nebunii, nu-și face intrarea prin Podul Serban Vodă ci pe Podul Mogoșoaii. Zilot Românul comentează trist: „...să las dar că și venirea în scaun îi fi ciudată / Intrând pe Podul Mogoșoaii, ca nimeni dintre Domni alt / Cu care... cum se vede, să acate tuturor / Că să fie foarte doinic și țării prăpăditor”. // Deci, foarte doinic și țării prăpăditor, nici n-avea cum fi altul. Hangerly era doar omul lui Capudan Pașa, Amiralul Hussein Küçük și singura lui obligație era să aprovizioneze armata de 100.000 oameni ce năvălea pe Pazvanoglu la Vidin. Alia trână nici că avea, decât poate să se urne la rindul lui de bani. N-a apucat.

TIRIMONIE

Talleyrand, ministrul afacerilor străine franceze, trimite pe cetățeanul Flury la București. Europa era îngemănată și speriată de republica victorioasă. Și în mirare. Protipendă, negustorimea, bucureșteanul de rind se înghesise să vadă micul grup republican. Flury avea de aghiotant un ziarist care profesase tocmă în Antile, Ionescu-Gion exclamă: „veniă căm de departe!”. Cetățeanul a

foat până-n toamna lui 1798 (când armatele năvălitoare ale Calomeroș/Bonaparte debarasă în Egipt, rupind bunele legături cu Inalta Poartă) preferatul societății dimbovitene. Zafeturi, viațe simandicoase, vinători din cele diplomaticești cu mare ighemonicon, daruri, primiri la curte. Totul în invidia verde-fiere a celorlalți consuii acreditați. Ba, la unul din banchetele boierii apăraseră și cu nevestele, fapt nomaifintit în moravurile vremii.

Frantuzul — invidii pentru consuii care nu reușiseră o asemenea ispravă. Dar abia înscăunatul Hangerly avea de regiat o afacere polițienească: o droaie de manifeste chemând la răzmeriță patrioții greci. Apoi mai erau și cererile serakerului... totuși la 14 Floros (Mai), în anul al VI-lea al Republicii acordă o audiență lui Flury. Consulul organizează cu minucie și pompă întrevăderea. Toți sudiiți și simpatizanții fură adunați în curtea consulatului. Se alcătui din acestia, plus cetățenii francezi rezidenți la București, un coraliu somet, li se alătură, conform programului prețins de consui, Polcovnicul orașului cu 90 de cazaci, căpitanul de dorobanți cu alți 90 de dorobanți, și alte multe oficialități (starosti, căsuși, șefi ai poliției etc.). Trăsurile în sir la mare ținută cu echipaje de paradă. Într-una însuși consulul cu secretarul său și maestrul de tirimonie (mareșalul palatului mai tiriu) „Un asemenea coraliu adunase pe uliți pe tot traseul — ulița Islicarilor, palatul voevodal de la Mihai Vodă, de-a lungul Dimbovitiei — mulțimea curioasă să vadă pe reprezentantul puterii în care atîta își puneau speranțe. Bucureștenii discutau campaniile republicii prin Europa, și le pomenea cu nedreptădea să se abată și pe aici. La palat cetățeanul Flury își prezenta scrisorile de acreditare. Vodă sta în picioare și-și scoase și ișlicul de pe cap. Își ținea reciproc micul discursuri și apoi fu poftit stremul la dulceturi și calvele. Audiența ținu nu foarte mult, doi discută chestiuni de interes reciproc și cu prietescug. Neuitind să se scruteze cu neîncredere, fiecare cu jocul lui diplomaticesc. La însoțiere același tirimonial, același alai după tipicul apusean nomaivăzut. Pînă în septembrie, cînd Bonaparte făcu pozna cu Egiptul, Flury fu primit de multe ori la Curte, Hangerly și consulul se întîlniră la nenumărate banchete, vinători, preumblări pe la kioscuri. Era un persona) influent și foarte simpatizat de societatea bucureșteană. În septembrie Hangerly fu nevoit să ordone arestarea lui ca republican cerute de Inalta Poartă. Fu ținut chiar în casa consulară, sub pază. Bucureșteanul urmărea cu sufletul la gură ecourile campaniei de pe Nil. Cele mai furbuloase zvonuri scutarau publicul. Speranțele se dovediră zadarnice. Generalul republicii se întoarse grabnic și pe ascuns la Paris, să regleze conturile cu anarhia.

IARNA

Nici protectorului lui Hangerly, Capudan Pașa, nu-i mergea bine. La Vidin 8.000 de pazvanli imobiliză 100.000. Corupția, simpatia cu dusmanul, s-a dizolvă voiața Amiralului, care îl bombardă cu cereri pe Hangerly, o dare în bani ce trebuia plătită în două săptămîni. Cronicile au reținut brutalitățile agenților fiscali care nu s-au dat în lături de la torturi „întru a stoarce țărănului tot ce ar fi ascuns. La București însă, protectorul Hussein Küçük, amiralul înfrînt sosește deloc afectat de retragerea lui rusinoasă și pus pe zafeturi. Dionisie Eclesiarhul, „și au zis căpitan pașa lui vodă să cheme boierii cei mari cu cucoanele lor la zafet... boierii au venit fără cucoane... Vodă au trimis pe postelnicul cel mare și pe cămărașu' de au adus mueri podăreșe, curve și circumăreșe... Deci la vremea mesei, l-au poftit la masă să șază cu boierii și aducîndu-le vel postelnicul le-au numit că sînt cucoanele boierilor... și după ce au mîncat, s-au sculat... și au jucat și ținînd jocuri pînă seara... și încetînd, au zis căpitan pașa lui vodă să-i oprească pe una mai aleasă pentru culcare, că știe el că sînt bucureștenele iubitoare de împreunare; și așa s-au și făcut. Și celelalte le-au dat la paturile agalelor, iar dimineața au dăruit turcii pe mueri bine, scotînd că sînt cucoanele boierilor, și le-au slobozit. Apoi cămă-

lele odală în păntece...” Harapu au lăsat capul lui vodă... și l-au tras trupul pe scări jos, în curte. Și dezbrăcîndu-l, au luat banii, ceasuriciu și incele, harapu. Și trupul l-au lăsat în mijlocul curții, gol... Au zis Harapu: lăta cîinele cel ce a mîncat raluca împăratului... Harapu a jupuit capul lui vodă... și l-au umplut cu hîmbac... au pus capul... pe o tavă și l-au dus la doamna... lăta capul bărbatului tău... Au strîns acele de cancelarie și le-au aruncat în curte pe trupul fostului vodă, și le-au dat foc. Și au poruncit să strige telali pe uliță, să se strîngă norodul să vadă... Capigiul... au plecat la Tariograd cu capul lui vodă și ducîndu-l la împăratul, s-au făcut mare cercetare de s-au dovedit prin mărturi că este adevărat acela capul Hangerlyului.

1800

FAPT DIVERS

Anul de spaimă cînd trebuia să vină apocalipsa. Au așteptat oamenii ce-au așteptat ingerul pedepșitor și vîzînd că nu pică și-au văzut de treburile lor. Napoleon s-a proclamat împărat. Croti (de data asta de la Curtea Arsă) dau iar tama prin oraș. La 1 aprilie, „domnul Răducanu Goleșcu” vinde unaprezece stînjoni „cu fața adică lăr-

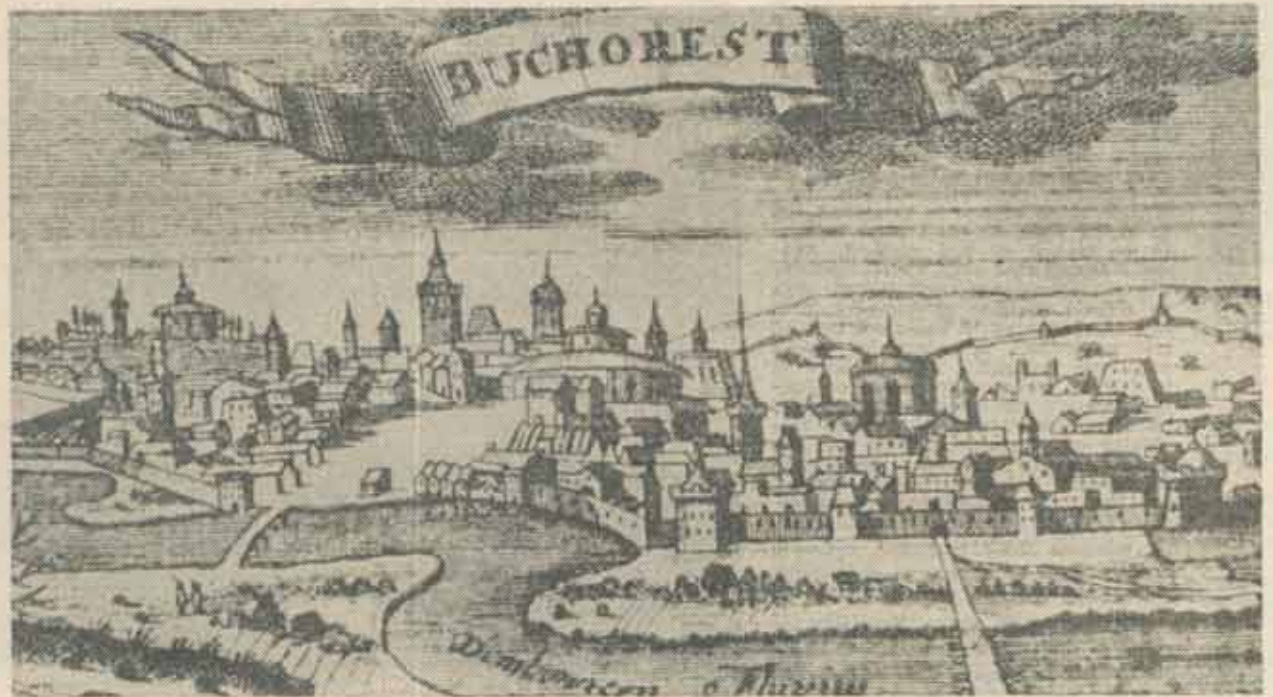

rasu le-au dezbrăcat de hainele cu care le-au fost îmbrăcat și le-au dat drumu”. Pesonne curiozitatea turcului se datoră banchetului dat de consulul Flury. Adică amiralul de ce nu?... și depășiseră măsura, obișnuți să necinstească totul.

FIRMAN

Slugărnicia și disprețul pentru poporul pe care-l guverna nu i-au folosit lui Hangerly. Intrigile țesute în seara au făcut să pică în dizgrație, învinut că-l sabotase pe Hussein Küçük — și că se dedase la abuzuri (ordonate tot de Tariograd). Poate că gazetările europinesti relatănd iarna infernală și cruzimile strîngeri gîstăritului îndreptase spre padisah gîndul unui oarecare cîștig politic dacă-l va sacrifica pe compromisiul Hangerly. Dădu dublu firman, unul de mazilire, altul (tâinic) de ucidere. Trimisul ajunge la București, însoțit de un arșă groznic în chip, la 1 martie. Vodă neprevăzător îl primește în iatac... harapu au sărit repede în spînzurarea lui vodă, pîndu-l lățul în gît, capigiul au slobozit amîndoua pistoa-

gimea și lungimea pînă la Dimbovită” dumneaui Haji Teodosiu pentru 4500 grosi un loc de la Curtea Veche ce mai avea, după ce înstrăinase opt stînjoni vinzîndu-i coanei Colta, și lungimea pînă la Dimbovită dumneaui Haji Teodosiu pentru 4500 grosi un loc de Alexandru Moruzi se așază în scaunul domnesc cu alai mare, „l s-au închinat toată boierimea, sîrîndu-i mina și rînduînd boierii divanului, după obicei. S-au liniștit cîteva zile, apoi au început a căuta treaba pentru ostile de la Du” (Dionisie Eclesiarhul). Consul austriac era von Merckellus. Doctorul Caracșu introduce vacinul antivariolic, Bucureștenii sînt iar expuși incursiunilor lui Pazvanoglu. Vodă, despre care Zilot Românul zice, „am scăpat de Hangerly cu vîcărîtul și-a venit Moruzi cu foametea” aduce în oraș cazaci zaporozjeni supuși Tariogradului și oaste turcoască să-l păzească. Numai că poftiții „nepoftiți” se dedeau la prădăciuni. Într-o noapte intră într-o casă boierească unde se jucau — mezeabnă lăsată de ultima ocupație rusească — cărți, fau banii și bijuteriile găsite, ucid jucătorii și dispar, iar a fost ușoară, vara secetoasă. Primăvara și toamna ploioase. Așa intram în marea secol al XIX-lea.

ORAȘUL DUPĂ CUTREMUR

Cutremurul de săptămîna trecută m-a prins într-o casă veche, pe una din străzile din spatele dealului Patriarhiei care au supraviețuit amputate, cu accesul spre Piața Unirii intrerupt. Eram la etajul de sus, într-un salon probabil amenajat în bibliotecă. Mijlocul încăperii este ocupat de o masă mare; rafturile de cărți, pe patru laturi, din pod și pînă în tavan se închid cu geamuri gisante înșepenite cu o mică montură de metal de care atîrna cite un lacăt. Surprinsă între două mutări — a unei instituții pe plecare și a alteia care luptă să își revină locul — bibliotecă este complet pustie, doar maldăre de prospecte se îngîmădesc într-un colț și portretele unor vedete complet necunoscute mie sînt lipite sus de tavan, pe ultimul rînd de geamuri, sub tavan.

Așa s-a întîmplat ca în cele 40 de secunde ale cutremurului să nu aud nimic altceva decît zgometul geamurilor în vibrație și loviturile facțelor mici atîrnate de rafturile goale. Evenimentul din seismogramă a însemnat pentru mine un zdrăngănit ascuțit, venit din toate părțile, într-un crescendo avansînd spre pragul unde sunetul se transformă într-o sfredelitoare durere în teastă. Nu am înregistrat mai nimic din panica celor din jur și mai ales nu îmi aduc aminte de acel tremur potent, venind din pămînt, din straturile de rocă ce se freacă.

Mi-am dat seama cît de puternic fusese cutremurul de-abia după o jumătate de oră, în oraș. Coșuri prăbușite, casele dizlocate, cărămizii și bucăți de tencuială pe caldarîm, apă revărsată din jgheburile mari de la tribunal, stucatură sărită și crăpături în diagonale încrucisate în panourile de zidărie: asta însemna ceva între șase și șase și jumătate pe scara Richter. Arhitectura e un bun cadran pentru indicatorul intensității cutremurelor și cifrele nu e greu de făcut. Străzile s-au umplut de mașini, o lume însufletită își comunica palme și reacții aproape identice: paloare, genunchii moi, picioarele care nu ascultă, greață și o spaimă surdă că totul poate reîncepe imediat sau peste o oră, mai tare, poate fatal.

Întîmplarea a făcut că am revăzut orașul după cutremur, în mijlocul unei

muștrii deschisă spre comunicare, într-o zonă pe care cu șase-șapte ani în urmă o traversam cu regularitatea cerută de niște îndatoriri de familie. Am ocolit gropile de noroi de lângă șanțurile din Piața Unirii și am luat-o spre Principele Unite, pe strada Nifon și, peste Rond, am ajuns în coea ce a fost Calea Rahovei; am traversat parculețul de la Minăstirea Antim și noul bulevard ca să ies în Piața Senatului. Pe locurile astea descoperisem atunci, aproape din întîmplare, demolările devenite masive și sistematice. Am urmărit apoi cîțiva ani cum un oraș întreg este înghițit de un cîmp prăfos, întins, inverzit vag de vegetația specială a maldanelor, de o vitalitate sălbatică. În stare să suporte orice orșă, să supraviețuiască torentelor de noroi și cauciucurilor campioanelor și să reparați prin argila bălătorită ca o pistă de aterizare în savana africană. Între Rond și Izvor fusese înainte o cale lungă, o excursie prin străzi cotite, cu arbori, intersecții, cu peisaje alternate și descoperiri posibile. Odată ras pămîntul traiectoriilor, a rămas un cîmp nu prea mare, cu o lizieră la o aruncătură de băț, dînd senzația că se îngîmădesc acolo unele peste altele cite au mai fost și care au mai fost, Domnița Bălașa, Brincovenescul, blocul turn, Mihai Vodă, poarta Arsenalului, vechea poștă, Cecul, Chiar Intercontinentalul, acoperișul de la Biblioteca Universitară sau turnurile de răcire de la Grozăvești se apropiaseră brusc unele de altele în această perspectivă alterată.

La limită, apăsînd în creștere al urbanistului care curăța terenul pentru marea sa operă mi-a părut atunci explicabil: pe măsură ce locul era eliberat de populația de obiecte care fac orașul, el se restrînge, parcă se chircește, devine insuficient și justifică astfel operații noi, tot mai brutale.

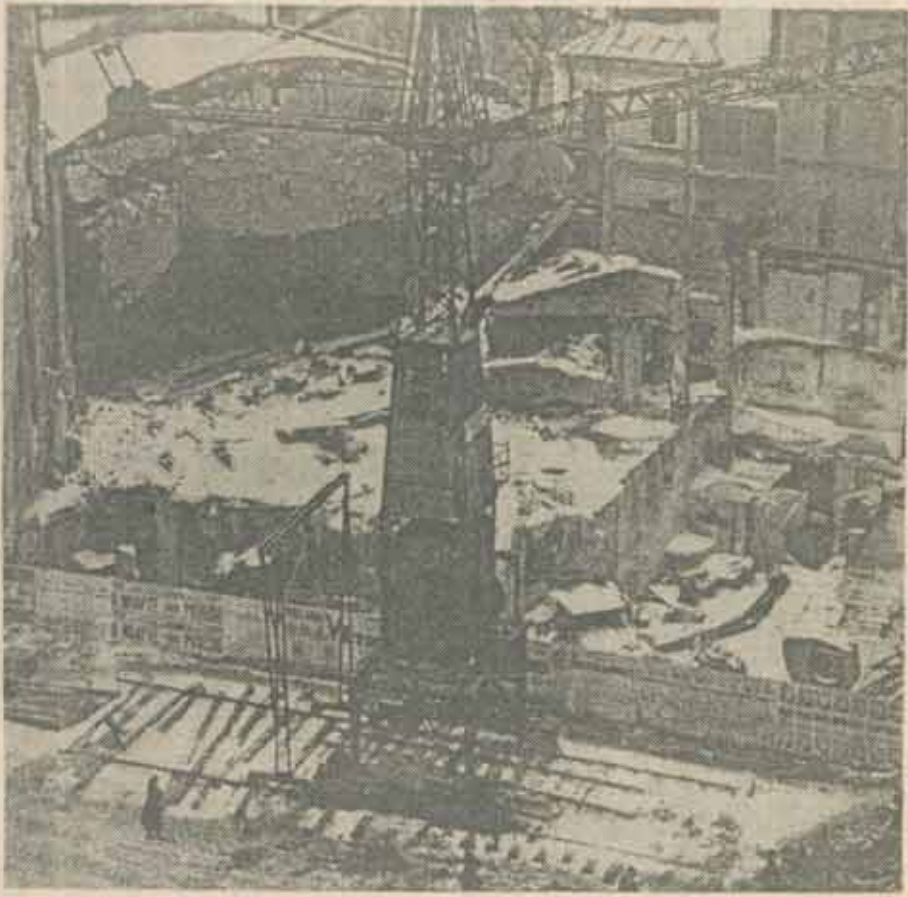
Am înfîlîit, traversînd maldanul în creștere tot mai înclinat vara, tot mai vîntos iarna, tot mai mic, nenumerabil oamenii. Solidaritatea declanșată brusc de violența relativă a cutremurului nu a funcționat atunci niciodată. Eram cu toții înțelepți, preveniți de magia bizară care, în societățile totalitare, blochează funcția curiozității. Știam că El pot face orice vor El, cum observase

Havel într-un text admirabil intitulat **Anatomia unei reticente**: cetățeanul expus violenței știe că oricînd El îl pot ridica pașaportul, îl pot da afară din slujbă, îl pot muta din casă, îl pot trimite să culegă semnături pentru cine știe ce, îl pot ridica permisul auto. El pot construi sau ferestrele sale o uzină care îl va îneca în emanajii acide, îl pot vinde lapte poluat, pot refuza cea mai umilă cerere fără nici o explicație, îl spun ce trebuie să citească, pe cine să evite și cîți metri pătrați poate avea camera lui.

Așa s-a făcut că am bătut în lung și

în lat deșertul care înghițise un minut orăș fără a comunica cu nimeni. Fiecare dintre trecătorii minajii de grabă învățase că spre deosebire de agresiunea naturală distrugerea voită a orașului nu este nici optimizatoare și nici îndistinctă, ea a avut un sens pedagogic și o finalitate represivă care ne privea pe fiecare: El puteau face orice volau El. Cele 40 de secunde de cutremur, chirurgia selectivă care elimină ce stă prost și sancționează — citeodată foarte dur — erorile noastre arhitecturale, mi-au apărut, după acceptarea tăcută a demolărilor, o experiență valabilă a unei solidarități posibile.

MARIANA CELAC

Natura a fost mai tare

Blocul „Carlon” după cutremurul din 1940

Contrastul sever dintre Bucureștiul de ieri, socotit de vizitatorii străini un oraș „al Grădinișor”, „al bocurilor” (orașul lui Bucur), „Orașul livezilor”, „Micul Paris” — oraș ce l-a inspirat pe Paul Morand să scrie în 1935 fermecătoarea lui carte *București* — acest contrast dintre vechiul București și capitala republicii de astăzi este mai mult decât amarnic.

Decadența urbei pustite, cu străzile ei neluminate, pline de gunoșe și glozi, cu canalele infundate, cu caldarîmul și trotuarele forfenite — găuri, hîrtoape și cîrpeți —, cu pogoane și pogoane de maldane și terenuri virane pline de molozul, de cărămizile și rămășițele miilor de imo-

bile și blecierii dărîmate (27 la număr) aduce cu sine un aspect mai jalnic decît după un cutremur de gradul 8.

Ceea ce nu au cîștigat nici tureii, nici zărarii, „nici barbarii de tirani” — a săvirat cu sadism Ceaușescu și antecesorii lui — ambii exponenți desăvîrșiți ai unui comunism destructiv.

Ravagiile edilitare au început încă din 1940 prin dărîmarea Teatrului Național

care, lovit de bombardamentul nazist din august 1944, a rezistat, cu zidurile lui trainice și aproape intacte, pînă cînd o antrepriză a demolării obăduita de Zaharia Stancu (pe atunci director al instituției) a hotărît pulverizarea lui!

A urmat dispariția Muzeului Anastasie Simu și a casei lui Titu Maiorescu, sediul bucureștean al „Junimii”. Iar după un răstimp de relativă acalmie, buldozerele nu s-au mulțumit să distrugă nu numai imobile, dar și locurile de vechi ale inhumanilor. S-a început astfel cu cimitirul Crîngășii care a fost desființat; urma să fie turburată odihna celor de la Sfînta Vincii, ba chiar, și a celor din cimitirul Bellu, socotit să fie și el expropriat pe o adîncime de 40 m de la fațadă.

Nici chiar Mormîntul Soldatului Necunoscut nu a fost cruțat. Răsărit de pe fața pămîntului, el a fost înlocuit cu aroganțele patru arcade de „marmură” roșie: „Monumentul Eroilor pentru libertatea poporului și a patriei pentru socialism”, avînd dedesubt o serie de defunsi soldați cunoscuți foarte erodincioși partidului.

Pe de altă parte, citiva edili obedienți și zelosi au hotărît să reboteze unele artere (chiar și periferice) cu suave denumiri florale destîmînd un întreg sobor de sfinți, de sfințe, și de prelați... Au fost astfel izgoniți de pe tăblișle lor unde erau de veacuri statornicii: Sfîntul Constantin, Sfînta Ana, Sfînta Ecaterina, ca și mulți alți ierarhi și apostoli: Sfîntii Elefterie, Mina, Spiridon... urmați, frește, de mîtrășoșii și alți mări sau mici clerici români, apoi strada Icoanei, Schitulul Darvari, Schitul Maicilor etc. etc. etc. etc.

În locul acestora s-au lîvît o serie de nume care nu aveau nimic de-a face cu istoria Bucureștilor: „Preotasa Grigore”, „Moghioros”, „Sălajan”, „Sulea”, „Ile Pinilie”, „Petru Groza”, „Gheorghe Gheorghiu-Dej” ori încă mai necunoscute denumiri de bulevarde: „Ho-Si Min”, „Kalinin”, „Karl Marx”, „Dimitrov Gheorghiu”, „Piața Karl Marx-Engels” ș.a. cu totul străini de Istoria Patriei.

În metropola în care George Enescu, spre rușinea tuturor, nu își are nici măcar o straduță (!) tot acești intruși lui Bucur.

Dar mai sînt și alte anomalii „stradale”: datele comemorative pe care bunul

Dumnezeu să ne mai părească a le mai prăznuți vrecodată: iată citeva străzi, cu denumiri festive: „6 martie”, „8 martie”, „7 noiembrie”, „13 decembrie”, „30 decembrie”, și or mai fi și altele în nomenclatură.

Tuturor acestor străzi se cuvine a le fi redade numele lor tradiționale, mai ales că gîndul posesitorilor a mers mult mai departe. Un exemplu: Biserica Enei — care din 1720 și pînă în 1977 a dăinuit, după această înaf, pînă și strada care purta numele dărîmatei a fost înlocuit cu cel al „străzii Arhitecturii” — și gîndindu-se astfel orice urmă, desti numele de *Strada Biserica Enei* mai era legat și de fantul să aci, cîndva, locușera Nicolae Filimon, Mihai Eminescu și Carol Popp de Szathmari.

Ne întrebăm pe de altă parte, ce cauză Dimitrov pe bulevardul Pake-Protopopescu, acest Haussmann al nostru care, în 1898 a croit, printre multe albe, și două frumoase bulevarde: primul ce pornește de la biserica Sfîntul Gheorghe și sfîrșește la Canalul Podului (adică la oribila desfigurată Piața a Victoriei); iar cel de al doilea „pornea de la Colțea spre Obor și Cotroceni”.

Un bun început pentru repararea multiplor procești este recenta re-botezarea a bulevardului Mihail Kogălniceanu (în proajma Pieții unde se află statuia marelui patriot), de asemenea, dispariția străzii „Nuferilor” care și-a recăpătat vechiul nume al Generalului Berthelot (după ce fusese un timp denumită strada Popov...); iată ce biografie agitată poate avea o stradă atît de liniștită și cărcă, în secolul al XIX-lea și se spunea „Strada Fântinei”!

Dar printre restituirile absolut necesare, în primul rînd se cuvine reîntoarcerea la locurile lor a Muzeelor evacuate: Zambeccian, George Onrescu, Dona, Palady-Rău, Muzeul Teatrului Național și, frește, „Muzeul Național de etnografie și artă populară”, uzurpat în anul cel rău de către „Muzeul Marx-Engels-Lenin” și de „Muzeul de istorie a partidului muncitoresc”.

Se mai cere neapărat și o sfostanie de purificare și binecuvîntarea acestor spații.

30 mai 1990

BARBU BREZIANU

BILANȚ PROVIZORIU

Strada Bradului nr. 15-15 A

„DAR NOI NU ȘTIAM CĂ N-AVEM NICI O ȘANSĂ”

(Urmare din numărul trecut)

■ Același scenariu, aceleași partide interpușe

● **GABRIELA ADAMEȘTEANU**: De unde se trage?

●● **MONICA LOVINESCU**: Poate de pe acoperișul Ministerului de Interne, viitorul local al CC-ului. Mi-aduc aminte că Mihai Fărcășanu era agățat de grilajul Palatului, cu scurta lui de piele neagră. Nu, nu dirija mișcarea, nu striga cuvinte de ordine, dar era un personaj charismatic, extraordinar, și toți studenții, văzându-l, erau într-o mare însuflețire. Strigau „Jos comunismul”, era același tip de slogane ca și acum... Dar vorbeam despre congresul studențimii. Comuniștii au vrut atunci să folosească partidele satelite interpușe, exact același scenariu. Dintre acestea, cel mai important era al lui G. Călinescu.

●● **VIRGIL IERUNCA**: Nu era numai partidul lui G. Călinescu. La Frontul Plugarilor era Mihai Beniuc. Beniuc nu era în Partidul Comunist propriu-zis...

●● **M.L.**: Pentru noi, studenții, Beniuc nu avea nici o importanță. Călinescu era profesorul nostru, era cineva, nu? De aceea au încercat ca prin partidul lui Călinescu, nu știu cum se numea...

●● **V.I.**: Național-popular. Dar pentru că a venit vorba, îmi amintesc o mică întâmplare de la Lumea. Revista Lumea era o revistă, cum se spunea atunci, de largă concentrare democratică. Cum partidul comunist nu avea intelectuali, au vrut să facă o revistă la care să arate că există libertate (așa cum și astăzi se fac reviste literare care să arate că regimul e liber) și la care putea colabora oricine, în afară de cei care aveau un trecut fascist — adică cei pe care toată lumea îi știa și ei înșiși afirmau că sunt fasciști. Conducerea revistei i s-a încredințat lui G. Călinescu. Practic vorbind, revista o făcuseră eu cu Ion Caraion și cu un reprezentant al partidului care finanța revista — Simion Alterescu. Revista avea o foarte bună tinută, colaborau toți marii scriitori, de la Camil Petrescu, Perpessicius și până la Ion Marin Savodanu. Nu mai vorbesc de Mihail Sadoveanu. Erau absolut toți marii intelectuali, care nu aveau nimic cu comunismul. G. Călinescu era foarte nemulțumit de propria lui revistă pentru că fiind inteligent și-a dat seama că e un director de paie.

■ Îmi dau demisia pentru că sint un director de paie

●● **V.I.**: Și, într-o zi, Călinescu ne convoacă pe mine și pe Caraion și ne spune: „Domnilor, v-am convocat ca să-mi dau demisia de la revista, pentru că sint un director de paie”. „De ce domnule profesor?” (Așa îl spuneam, fusese chiar bun prieten până în momentul când l-am comparat cu Iorga, a fost mai întâi încântat de comparație, apoi, cu rezerva și timiditatea lui suspicioasă: „De ce mă compari cu Iorga?” „Pentru că vă integrați într-o tradiție enciclopedică — Haseu, Măiorescu, și aveți și un păcat ca Iorga. Iorga s-a înconjurat de asistenți ca Munteanu Hîrnice și Georgescu Cocos, iar d-voastră v-ați înconjurat de Al. Piru și Adrian Marino.” După aceea s-a supărat pe mine, deși cu trei zile înainte spusese tot răul despre acești doi colaboratori ai lui.) „Dar ce s-a întâmplat, domnule profesor?” „Pentru că revista aceasta, aduceți-mi ultimul număr (î se aduce ultimul număr) vedeți, pe prima pagină e un evreu, pe pagina a doua, probabil pentru că e a doua, sint doi evrei, pe pagina a treia, cu siguranță că sint trei.” „Domnule profesor, nu-i nici un evreu pe pagina a treia.” „Dumneata să nu mă contrazici pe mine, pentru că eu știu mai bine.” Aceasta era un argument supțir, așa că m-am plecat. „Aceasta, spune G. Călinescu, nu este Lumea, ci Lumea evreiască. Eu îmi dau demisia.” Evident, nu și-a dat-o. Trei zile după aceea, Ion Mihalache, unul dintre fruntașii Partidului Național Tărănesc, făcuse un discurs în care exista un pasaj pe care adversarii lui (ce aflam în plină campanie electorală) l-au considerat ca antisemit, pentru că îl ataca pe Ana Pauker, Teohari Georgescu și opo-

Anii '44 — '46. Amintiri și comentarii cu participarea MONICĂ LOVINESCU și a lui VIRGIL IERUNCA

ziția comunistă a făcut un mare miting împotriva lui Mihalache, folosind acest pasaj, după părerea Partidului Comunist, antisemit. Cine a luat cuvântul, veghețind antisemitismul în general și antisemitismul lui Mihalache în particular? Călinescu!

●● **M.L.**: Vorbeam înseși despre Congresul partidelor studențile care s-a terminat fără rezoluția pe care o aștepta partidul și cu sala cîntînd în picioare Trăiască regele. Un eșec enorm.

■ Mișcarea studențească din mai 1968 de la Paris — o contestație de lux

●● **M.L.**: Eu am văzut mișcarea studențească din mai 1968 la Paris. O contestație de lux — așa spune. O contestație de prea-bine. În ciuda faptului că generația noastră a fost decimată — o parte în exil, alții morți în închisoare — m-am gândit ce șanse totuși am avut pentru că revolta noastră corespundea cu ceva autentic, adevărat și necesar. Pe cînd revolta din 1968 avea slogane din secolul 19, din Bakunin în cazul cel mai bun, în cazul cel mai rău din Mao și Stalin.

●● **STELIAN TĂNASE**: Referitor la slogane, la Roma, în Piața Spaniei au fost și lozinci cu Trăiască Ceaușescu! Nu ironice. Pentru noi a fost o stupeoare fără seamăn. Dar fanatismul există...

●● **M.L.**: În Franța aproape nu mai există fanatismul, un asemenea slogan nu cred că ar fi putut fi găsit pe nici un zid. Cei din '68 nu erau fanatici, eu am schematizat aici. Vorbeam însă despre impresia pe care am avut-o în neșansa noastră, în tragedia care a fost decimarea acestei generații — de a fi cîncis o revoltă, nu cu un lux al baricadelor, nu cu incapacitatea în general a tinerilor de a țese din adolescență și a trece în cotidianul viștei adulte (trecerea se face mai ales prin utopii) ci de a fi cîncis cu ceva autentic și adevărat... Atunci cînd am ajuns la Paris, pe Boul' Mich se vorbea mai mult românește decît franțuzește. A fost un val românesc de emigrație absolut extraordinar...

●● **G.A.**: Mai mare decît cel din anii '70-'80?

●● **M.L.**: Mult mai mare. A fost un val de emigrație decisiv. Cum am ajuns la Paris am cerut un pașaport ca să-mi trec un doctorat în Franța. Nici odată nu m-am gândit la exilul definitiv. Nici unul dintre noi nu credea acest lucru. Credeam că mă duc la Paris să-mi dau un doctorat și că mă voi întoarce cu primele tancuri eliberatoare. Cu toții credeam așa. Noi, studenții, după ce ajunsesem la Paris, cînd ne întîlneam și făceam un chef, spuneam: „La anul la București”. Am spus-o și la revoluția maghiară, cînd s-a dovedit că Occidentul nu va riposta niciodată.

■ La anul la București

●● **G.A.**: Pînă atunci ați mai crezut?

●● **M.L.**: Cu o excepție: Virgil Ierunca. El a spus de la început că trebuie să luptăm în deșert, că nu se va îndeplini niciodată, dar trebuie luptat totuși...

●● **V.I.**: Luptat în fiecare zi, fără să-ți faci iluzia că vei avea vreodată vreun rezultat...

●● **M.L.**: Cu excepția lui, trebuie să recunosc că toți eram pradă acestei iluzii... Pînă la revoluția maghiară...

● **S.T.**: Adică atunci ați înțeles scenariul împărțirii Europei de est?

●● **M.L.**: Nu, scenariul împărțirii Europei îl aveam dinainte, pentru că aici erau totuși documente. Dar că în momentul unei mișcări revoluționare în Est, Occidentul nu se va mișca, nu va trimite nici măcar un avion care să-l transporte pe secretarul general al Națiunilor Unite care să ajungă pînă acolo, nu credeam. Cred că ar fi costat foarte puțin un avion pînă la Budapesta, dar prezența Națiunilor Unite acolo atunci ar fi fost foarte importantă. După momentul acela, însă, nu mai erau permise iluziile. Nu că se va elibera vreodată Răsăritul, dar că nu se va elibera prin Occident. Dar să revin la plecarea din țară. Am depus o cerere de pașaport la prefectura poliției (eram bursier la statului francez) care mi-a fost refuzată. Inșă la ora aceea serviciile nu erau coordonate încă, și m-am dus la un scriitor socialist zburătorist, la George Silviu, care era la Interne, secretar de stat. (Atunci mai colabora cu socialistii.) El a telefonat mai marei lui sursă: „E fata lui Lovinescu!” „El, și? Cine-i Lovinescu?” „Dar am obținut pașaportul, și am plecat la Paris, trecînd frontiera clandestin, pentru că echipa rusească, erau niște ruși tineri, nu știau să citească decît litere chirilice. Dar au fost treceri clandestine într-adevăr spectaculoase...”

●● **V.I.**: Cred că singurul refugiat sau exilat care a părăsit România, nu pentru că puterea comunistă l-ar fi făcut rău, ci dimpotrivă, pentru că l-a făcut numai bine, sint eu. În fiecare zi, comuniștii, neavînd cadre, vedeau în mine un cadru posibil. Așa că în fiecare zi eram numit în diverse comitete și comiții, ceea ce probabil (am atras eu atenția) era în contradicție cu legea funcționarilor publici. Dintre toate aceste funcțiuni n-am putut însă să o refuz pe cea a profesorului, care devenise și prietenul meu în acea vreme, Mihai Ralea. El m-a numit directorul presei în propriul lui minister, neavînd însă nici o clipă că n-aș putea fi mare comunist. Cred că Ralea tatona în dreapta și-n stînga (unde nu prea era bine văzută de partidul comunist), să ajungă în fruntea ierarhiei pe diverse căi. A făcut însă o proastă alegere cu mine, pentru că în momentul cînd eram directorul presei, nu numai că nu se scria nimic despre Ministerul Artei (în afară de ziarile comuniste, pe care însă nu le citea nimeni) dar se scria rău. Și atunci Ralea mi-a spus: „Dar ce facem, d-ta ești director al presei și Ministerul Artei lată cum este privit.” „Ce să facem domnule ministru, îi spuneam, nu-i nimic de făcut, toată țara este cu Maniu.”

■ Prietenul meu Zaharia Stancu a alertat celula scriitorilor comuniști din Societatea Scriitorilor Români

●● **V.I.**: Pe cînd eram director al presei, pregăteam o antologie de poezie pentru că Ministerul Artei avea deja o editură a lui în care apărușe Jabeleanu, Magda Isanos, și cred că și Geo Bogza. Antologia era anunțată în toată presa: **Poezia liberă**, antologie post-bilă de Virgil Ierunca și Ion Caraion. Nu exista în ea nici un poet comunist, existau două versuri din Zaharia Stancu, vreun poem de Jabeleanu din cărțile de dinainte de război, în schimb era publicat tot Urmuz, aproape tot Funduleanu, foarte mult Voronca etcetera, etcetera. Pînă cînd prietenul meu Zaharia Stancu, prieten între ghilimele, a sesizat celula scriitorilor comuniști de la Societatea Scriitorilor Români (pe atunci nu exista încă Uniunea Scriitorilor Români) de catastrofă: că sub egida Ministerului Artei se pregătește o antologie în care nu este nici măcar un poet progresist, în schimb există toți reacționarii, toți supra-realiștii. Atunci cel din celula scriitorilor comuniști s-au dus cu jalba, au cerut o audiență superiorului meu, și Ralea a căzut absolut din lună; nu-i venea să creadă ce aude. „Cum, e adevărat?” „E adevărat, domnule ministru.” „Bine, aceasta este opți-

A consemnat
GABRIELA ADAMEȘTEANU

(Continuare în pag. 23)

Lucrețiu Pătrășcanu

Ion Gheorghe Maurer

Dr. Petru Groza

MARTORI ÎN AMURG

72 126 STRADA DOGARILOR

BUCUREȘTI

INSERTURI DE ANDREI PIPPIDI

— Unde ești? Cine sînt eu? În vechea mahala a Mandritului, vecină cu Batiște, o lume de „favela”, de „bidonville”, a luat locul acelei neguștorimi bine înfipte care altădată copia aici curțile boierești.

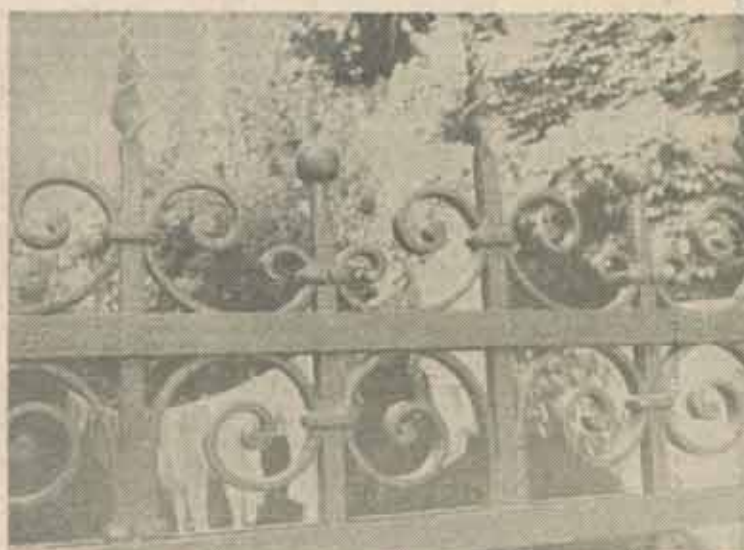

Totuși, un trecut aristocratic n-a dispărut cu totul. Dacă n-ar fi livada înflorită, de casă bătrinească din Botoșani sau Craiova, acesta ar fi stilul „parizian” al capitalei unui regat care se naște. Dacă n-ar fi hîrdaiile de tablă pentru gunoi, pe marginea străduței pietruite, sau ostrețele care astupă grilajul de fier forjat, s-ar putea crede că timpul s-a oprit în loc. Un faeton așteaptă după colț. Craii s-au întors tirziu azi-noapte și Pașadîia mai doarme încă.

Ce-i asta? Cavou, monument triumfal sau locuință? Deși grădina care o înconjură a fost, încetul cu încetul, devorată de asfalt, casa mai rezistă, în solitudinea ei scăpătată. Tencuiala plesnită, scorjită, putredă, este o hartă arsă.

Dincolo de semețele virfuri de lance, o gospodărie pașnică își întinde rufele pe funie. O, democrație!

Nici sat, nici oraș. De trei ori singurătate. În fața ceștilor de cafea, în aburul frunzișului care se zvîntă după ploaie, nu mai e nimic de spus.

Fotoreportaj realizat de :

- OVIDIU BOGDAN (1),
- IOAN TANĂSESCU (2),
- IOAN DOBRESCU (3),
- OCTAVIAN MAVRODIN (4),
- OVIDIU BOGDAN (5)

CURIER 22

● Concursul pentru postul de fotoreporter a adus un set apreciabil de lucrări bune și foarte bune. Am apelat la serviciile a patru dintre participanți, în scopul realizării unui nou reportaj-test, edificator pentru ambele părți ● Nu de același interes s-a bucurat efortul nostru pentru angajarea unui designer. Se prea poate ca „plaja” strimtorată să fie secată, dar noi nu ne-am pierdut nădejdea și optimismul. Așteptăm. ● Cîi privește concursul de reportaj, vom publica în curînd o selecție din cele mai edificatoare; sînt (unele) puncte de vedere fluente și concise, dar nu sînt încă reportaje. Așteptăm descoperirea unui nou Brunca-Fox? Da, de ce nu? ● Se caută în continuare colaborarea unei stenodactilografe (cunoscătoare a limbilor străine) — pentru angajare.